

Міністерство освіти і науки України
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Факультет обліку і фінансів
Кафедра обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою

**ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
В ЕКЗАМЕНАЦІЙНІЙ
КОМІСІЇ:**

**В.о. завідувача кафедри,
к.е.н., доцент**

_____ **Ольга**

ГУБАРИК

«_____» _____ **20__ р.**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

на тему: Удосконалення обліку і контролю наявності і руху основних засобів на підприємстві.

Освітньо-професійна програма «Облік і оподаткування»

Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Здобувачка

Дар'я АНТІПОВА

**Науковий керівник,
к.е.н., доцентка**

Ольга ЧЕПЕЦЬ

науковий ступінь, посада

Дніпро 2024

ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**Факультет:** Обліку і фінансів**Кафедра:** Обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою**Освітньо-професійна програма:** «Облік і оподаткування»**Спеціальність:** 071 «Облік і оподаткування»**Рівень вищої освіти:** другий (магістр)**ЗАТВЕРДЖУЮ**В.о. Зав. кафедри _____ **Ольга ГУБАРИК**

« ____ » _____ 202_ р.

ЗАВДАННЯ**Антіповій Дар'ї Андріївні**

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: Удосконалення обліку і контролю наявності і руху основних засобів на підприємстві.**Науковий керівник:** Чепець Ольга Григорівна, к.е.н., доцентка

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по ДДАЕУ від _____ 2024 року № _____

2. Термін подання здобувачем роботи: грудня 2024 р.**3. Вихідні дані до роботи:** Закони України, Кодекси законів України, Національні Положення (стандарти) бухгалтерського обліку, інтернет-джерела з питань обліку основних засобів, облікові дані та звітність СФГ «Хуторське» с. Миколаївка, Наукові статті на тему обліку основних засобів, Податковий кодекс України.**4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)**Вступ, Теоретико-методичні аспекти організації обліку та контролю основних засобів на підприємстві, Організація та методика обліку основних засобів у СФГ «Хуторське», Організаційно-методичні аспекти контролю наявності руху основних засобів на підприємстві, Удосконалення внутрішнього контролю наявності та руху основних засобів на підприємстві, Висновки та пропозиції.**5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)**Класифікація основних засобів за критеріями, Рівні нормативно-правового регулювання основних засобів в бухгалтерському обліку, Рівні контролю за обліком основних засобів, Оцінка майна та капіталу господарюючого суб'єкта, Оцінка руху та функціонального стану основних засобів господарюючого суб'єкта, Фінансові результати діяльності господарюючого суб'єкта, Оцінка фінансової стійкості господарюючого суб'єкта, Оцінка ліквідності, платоспроможності та оборотності оборотних активів господарюючого суб'єкта, Структура бухгалтерської служби СФГ «Хуторське», Система обліку основних засобів у селянському фермерському господарстві, Документальне оформлення руху основних засобів, Модель послідовності проведення аудиту у СФГ «Хуторське», Методи контролю за станом, використанням і ефективністю основних засобів, Аналіз структури основних засобів у СФГ «Хуторське», Алгоритм аналізу основних засобів, Покращення для підвищення ефективності інвентаризаційного процесу в СФГ «Хуторське», Удосконалення систематичного технічного огляду, Мета аудиторських процедур СФГ «Хуторське», Заходи для покращення системи контролю СФГ «Хуторське».

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Теоретико-методичні аспекти організації обліку та контролю основних засобів на підприємстві	Березень - квітень - травень 2024р.	
2.	Організація та методика обліку основних засобів у СФГ «Хуторське»	Травень - червень 2024р.	
3.	Організаційно-методичні аспекти контролю наявності руху основних засобів на підприємстві	Липень - серпень 2024р.	
4.	Удосконалення внутрішнього контролю наявності та руху основних засобів на підприємстві	Вересень - жовтень 2024р.	
5.	Вступ	Листопад 2024	
6.	Висновки і пропозиції	Листопад 2024р.	
7.	Оформлення роботи	Листопад 2024р.	

Здобувачка _____
(підпис)_____ Дар'я АНТІПОВА _____
(прізвище та ініціали)Науковий керівник _____
(підпис)_____ Ольга ЧЕПЕЦЬ _____
(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

РЕФЕРАТ	5
ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ	11
1.1. Сутність основних засобів в бухгалтерському та податковому законодавстві України	11
1.2. Класифікація основних засобів та їх оцінка при надходженні і вибутті	14
1.3. Законодавство з регулювання організації обліку та контролю наявності і руху основних засобів	16
Висновки до першого розділу	19
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ У СФГ «ХУТОРСЬКЕ»	21
2.1. Фінансово-економічна характеристика СФГ «Хуторське»	21
2.2. Характеристика організації роботи бухгалтерської служби та оцінка базових засад облікової політики підприємства	28
2.3. Організація та ведення обліку наявності і руху основних засобів	30
2.4. Напрями удосконалення організації та методики обліку основних засобів на підприємстві	36
Висновки до другого розділу	40
РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ КОНТРОЛЮ НАЯВНОСТІ ТА РУХУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ	43
3.1. Контроль за наявністю та рухом основних засобів	43
3.2. Удосконалення внутрішнього контролю наявності та руху основних засобів на підприємстві	50
3.3. Використання аудиторських процедур в системі контролю за станом основних засобів на підприємстві	53
Висновки до третього розділу	56

	4
ВИСНОВКИ	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	62
ДОДАТКИ	67

РЕФЕРАТ

Тема: «Удосконалення обліку і контролю наявності і руху основних засобів на підприємстві»

Кваліфікаційна робота містить: 74 с., 13 рис., 6 табл., 61 літературних джерел та 6 додатків.

Об'єктом кваліфікаційного дослідження є операції з ОЗ у фермерському господарстві.

Предметом кваліфікаційного дослідження є головні аспекти практичних, теоретико-методичних та організаційних процесів обліку і контролю операцій з основними засобами фермерського господарства.

Мета кваліфікаційної роботи: дослідження теоретико-методичних, організаційних та практичних аспектів обліку і контролю операцій з основними засобами фермерського господарства, а також розробка обґрунтованих рекомендацій щодо їх удосконалення.

Методи дослідження: робота побудована на поетапному аналізі теорії та практичного аспекту теми. Використано методи аналізу та синтезу, опису, порівняння, логічного узагальнення, статистичні методи (порівняння, графічний, табличний методи, аналітичне вирівнювання) та інформаційне моделювання.

Розроблено рекомендації для вдосконалення обліково-контрольного забезпечення операцій з ОЗ у фермерських господарствах шляхом автоматизації облікових процесів, регулярного проведення інвентаризацій, інформаційного моделювання та практичного впровадження запропонованих заходів. Рекомендації націлені на покращення точності обліку, підвищення контролю та ефективного використання основних засобів, що сприятиме розвитку фермерських господарств та забезпеченню їх стійкого функціонування.

Результати впроваджені в діяльність СФГ «Хуторське» с. Миколаївка.

КЛЮЧОВІ СЛОВА

ОСНОВНІ ЗАСОБИ, ОБЛІК, ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ, КОНТРОЛЬ, ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ, ЕФЕКТИВНІСТЬ, УДОСКОНАЛЕННЯ, ОБЛІКОВО-КОНТРОЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.

ABSTRACT

Topic: "Improving accounting and control of the availability and movement of fixed assets at the enterprise"

The qualification work contains: 74 p., 13 fig., 6 tables, 61 literary sources and 6 appendices.

The object of the qualification research is operations with fixed assets at the enterprise.

The subject of the qualification research is a set of theoretical, methodological, organizational and practical aspects of accounting and control of operations with fixed assets of a farm.

The purpose of the qualification work: research of theoretical, methodological, organizational and practical aspects of accounting and control of operations with fixed assets of a farm, as well as the development of substantiated recommendations for their improvement.

Research methods: the work is based on a phased analysis of theoretical and practical aspects of the topic. Methods of analysis and synthesis, description, comparison, logical generalization, statistical methods (comparison, graphic, tabular methods, analytical alignment) and information modeling were used.

Recommendations were developed to improve the accounting and control support of operations with fixed assets in farms by automating accounting processes, regular inventory taking, information modeling and practical implementation of the proposed measures. The recommendations are aimed at increasing the accuracy of accounting, improving control and effective use of fixed assets, which will contribute to the development of farms and ensuring their sustainable functioning.

The results were implemented in the activities of the SFG "Khutorske" village of Mykolaivka.

KEYWORDS

FIXED ASSETS, ACCOUNTING, ACCOUNTING ORGANIZATION,
CONTROL, INVENTORY, EFFICIENCY, IMPROVEMENT, ACCOUNTING
AND CONTROL SUPPORT.

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Дослідження в сфері обліку операцій з ОЗ є важливим аспектом ефективного та якісного управління господарством, оскільки основні засоби складають велику частину ресурсів сільськогосподарських підприємств. Раціональне використання, своєчасний облік та контроль цих активів мають безпосередній вплив на рентабельність, фінансову стабільність і конкурентоспроможність господарства.

Недосконалий облік і контроль ОЗ часто призводить до надмірного зносу, неактуальної вартості основних засобів, неефективного використання, втрати матеріальних ресурсів і, як наслідок, до збільшення витрат підприємства. У сучасних умовах автоматизації бухгалтерського обліку і цифровізації економіки постає потреба у впровадженні нових підходів до організації обліку ОЗ, включаючи специфіку сільськогосподарської діяльності.

Дослідженнями та працею над темою організації обліку і контролю ОЗ займається велика кількість науковців і практиків. Зокрема, проблематику обліку ОЗ розглядали такі вчені, як Бутинець Ф.Ф., Кужельний М.В., Пархоменко В.М., Кірейцев Г.Г., Лінник В.Г., Ткаченко Н.М., Білуха М.Т., Бондар М.І., а також інші автори. Питання контролю операцій з основними засобами аналізували в роботах Герасимова О.А., Карпова В.Ф., Зубілевич С.М., Журавльова О.В., Сопко В.В., Голов С.Ф., Клименко С.М. Напрями удосконалення системи обліку ОЗ розглядали Івахненко В.М., Дерев'янку О.В., Петрович Ю.М., Кравченко С.А., Дубовик М.Ф., Олійник О.І., Савчук В.П.

Мета і завдання дослідження. Мета кваліфікаційної роботи - це дослідження теоретико-методичних, організаційних та практичних аспектів обліку та контролю операцій з ОЗ СФГ і розробка рекомендацій щодо їх покращення.

Щоб досягти мети, варто вирішити такі питання, як:

- Провести аналіз сутності та економічну роль ОЗ у діяльності фермерських господарств;
- розкрити основні засоби як об'єкт обліку та контролю в сфері керівництва підприємством;
- оцінити нормативно-правове регулювання обліку і контролю ОЗ у фермерських господарствах;
- проаналізувати організаційні засади облікового забезпечення операцій з основними засобами в фермерському господарстві;
- дослідити документальне оформлення та методика обліку операцій з основними засобами в досліджуваному фермерському господарстві;
- вивчити методичні аспекти контролю за використанням основних засобів;
- оцінити ефективність використання ОЗ у фермерському господарстві;
- розробити пропозиції стосовно вдосконалення обліково-контрольного забезпечення операцій з основними засобами;
- запропонувати заходи для покращення ефективності використання ОЗ у ФГ.

Об'єктом кваліфікаційного дослідження є процес обліку і контролю операцій з ОЗ у фермерському господарстві.

Предметом кваліфікаційного дослідження є головні аспекти практичних, теоретико-методичних та організаційних процесів обліку і контролю операцій з ОЗ фермерського господарства.

Методи дослідження. Логіка дослідження побудована на поетапній оцінці теоретичних матеріалів і практичних досліджень теми. Для цього використовували такі методи, як аналіз, синтез, опис, порівняння, а також логічного узагальнення. Вивчення теоретичних положень дозволило визначити ключові напрямки для дослідження практичних питань, що забезпечило можливість застосування статистичних методів, таких як порівняння, графічний метод, табличний метод та аналітичне вирівнювання. Отримані результати лягли в основу створення необхідних поліпшень

організації обліку та контролю операцій з ОЗ фермерського господарства, зокрема шляхом інформаційного моделювання та практичного впровадження розроблених пропозицій.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в дослідженні теоретико-методичних та практичних аспектів, спрямованих на вдосконалення обліку та контролю операцій з основними засобами у фермерському господарстві. Основні результати кваліфікаційного дослідження викладено наступним чином:

удосконалено:

- методичний підхід до організації обліку ОЗ у фермерському господарстві шляхом застосування сучасних технологій автоматизації, зокрема маркування активів за допомогою QR-кодів або RFID-міток, що дозволяє скоротити час на інвентаризацію та підвищити точність облікових даних;

- організаційний підхід до контролю операцій з основними засобами, завдяки впровадженню періодичної інвентаризації перед початком аграрного сезону, що дозволяє своєчасно виявляти технічні несправності та оптимізувати використання ресурсів.

дістало подальшого розвитку:

- інструментарій документального оформлення результатів інвентаризації ОЗ у частині обов'язкового відображення в актах виявлених невідповідностей та розробки рекомендацій щодо ремонту, переміщення чи списання активів;

- практичні рекомендації що стосуються підвищення рівня ефективності обліково-контрольного забезпечення операцій з основними засобами, зокрема через інформаційне моделювання процесу обліку для подолання ризиків втрат та забезпечення раціонального використання активів.

Ці результати сприяють вдосконаленню системи управління основними засобами фермерських господарств та їх адаптації до сучасних вимог автоматизації та ефективного використання ресурсів.

Публікації. Основні положення кваліфікаційної роботи надано в 2 наукових працях: 1 наукова стаття у фаховому спеціалізованому виданні та 1 теза доповідей у збірнику матеріалів науково-практичних конференцій.

Структура і обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел з 61 найменування. Загальний обсяг роботи складає 74 сторінки комп'ютерного тексту, робота містить 6 таблиць та 13 рисунків та шість додатків.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

1.1 Сутність основних засобів в бухгалтерському та податковому законодавстві України

Основні засоби - це один з головних компонентів активів підприємства, що впливають на його фінансовий стан, а також на рівень податкових зобов'язань. В Україні облік основних засобів регулюється як податковим, так і бухгалтерським законодавством, кожне з яких має свої особливості у трактуванні сутності ОЗ, їх класифікації, оцінки та амортизації. [42,31].

Основні критерії визначення активів ОЗ включають в себе:

- наявність фізичної форми;
- використання під час виробництва або інших операціях;
- очікуваний термін використання більше одного року.

У бухобліку ОЗ діляться за такими групами: будівлі, споруди, прилади та обладнання, ТЗ (транспортні засоби), інструменти, інвентар та інші. Такий поділ допомагає вести облік і контролювати знос, амортизацію та стан кожної групи активів [42,41].

Податкове законодавство класифікує основні засоби на окремі групи, що використовуються для нарахування амортизації. Групування активів здійснюється для визначення ставок амортизації та врахування специфіки використання різних видів основних засобів. Наприклад, будівлі та споруди можуть амортизуватися за одними ставками, а машини та обладнання – за іншими [41,33].

Між бухгалтерським і податковим обліком основних засобів існують суттєві розбіжності, які стосуються наступних аспектів [5]: оцінка вартості, методи амортизації, переоцінка основних засобів, податкові різниці.

У бухобліку використовується первісна вартість з можливістю проведення переоцінки, тоді як у податковому обліку чітко визначені критерії

щодо мінімальної вартості для віднесення активу до основних засобів (20 тисяч гривень).

Розглядаючи методи амортизації підприємство може впровадити такі методи амортизації: лінійний, виробничий, прискорений зменшення залишкової вартості тощо. У податковому ж обліку методи амортизації визначаються Податковим кодексом, і кожна група основних засобів має свої встановлені строки та норми амортизації. Амортизація основних засобів є важливим механізмом, що має значний вплив на результат підприємства у фінансовій сфері. У бухгалтерському обліку застосовуються різні методи амортизації, що дає підприємствам гнучкість у виборі оптимальної політики. Наприклад, для об'єктів, які мають високе фізичне зношення в початкові роки експлуатації, може бути вигідним метод прискореної амортизації, який дозволяє списувати більшу частину вартості на початкових етапах. У податковому обліку, навпаки, методи амортизації більш жорстко регламентовані ПКУ, що дозволяє контролюючим органам контролювати списання витрат і забезпечує рівномірне оподаткування. Для різних груп активів встановлені різні строки корисного використання, наприклад, для будівель та споруд – від 10 до 20 років, тоді як для машин і обладнання – від 5 до 10 років.

У бухобліку переоцінка є рекомендованою практикою для відображення реальної вартості активів, тоді як у податковому обліку переоцінка не має впливу на розрахунок податку на прибуток.

Різниця у підходах до нарахування амортизації, переоцінки та оцінки вартості активів у бухгалтерському та податковому обліку сприяє виникненню податкових різниць. Ці різниці вимагають від підприємств проведення коригувань у фінзвітності з метою правильного визначення оподатковуваного прибутку [5, 8].

Податкові різниці також можуть виникати при використанні різних методів амортизації. Так, якщо підприємство використовує метод прискореної амортизації у бухобліку, а в податковому обліку діє лінійний метод, то

підприємству доведеться враховувати різницю між бухгалтерською та податковою амортизацією для уникнення помилок при розрахунку податкових зобов'язань.

Законодавча база України у сфері обліку основних засобів зазнає регулярних змін, що є особливо важливим для підприємств, які повинні дотримуватися вимог фінансової звітності, а також для уникнення ризиків донарахувань з боку контролюючих органів. Наприклад, у 2022-2023 роках в Україні було внесено ряд змін до правил амортизації для окремих галузей через впровадження спеціального режиму для резидентів Дія City.

Незважаючи на це, у 2024 році в Україні було оновлено мінімальний поріг вартості активів для визнання їх основними засобами в податковому обліку – до 20 тисяч гривень. Підприємства, які мали активи з нижчою вартістю, зобов'язані вносити коригування в свої облікові політики для дотримання нових вимог.

Зміни в законодавстві, що стосуються обліку ОЗ, впливають значною мірою на діяльність підприємств. Регулярне оновлення норм і правил щодо амортизації, визнання та оцінки активів вимагає від підприємств постійного моніторингу законодавчих змін і адаптації облікової політики. Це важливо для забезпечення відповідності звітності вимогам контролюючих органів і зниження ризиків податкових донарахувань [8, 11].

Таким чином, сутність основних засобів в національному законодавстві охоплює широкий спектр питань, пов'язаних з їх оцінкою, обліком та амортизацією. Розбіжності між податковим і бухгалтерським обліком створюють додаткові виклики для підприємств, які повинні належним чином організувати свої облікові процеси, щоб забезпечити точність і прозорість фінансової звітності [34,35]. Облік основних засобів – це системний процес, що вимагає від підприємств постійного контролю за станом своїх активів і дотримання вимог як податкового, так і бухобліку. Розбіжності між цими двома системами обліку можуть створювати додаткові труднощі, проте правильна організація облікової політики дозволяє

підприємствам мінімізувати ризики фінансових втрат та забезпечувати прозорість звітності.

1.2 Класифікація основних засобів та їх оцінка при надходженні і вибутті

Відповідно до національних стандартів бухгалтерського обліку, основні засоби поділяються на групи, що допомагає забезпечити правильне ведення обліку та контроль за кожною категорією активів. Основні засоби класифікуються за такими критеріями (рис.1.1) [22,3 7]:

Рис. 1.1. Класифікація основних засобів за критеріями

Вище наведена схема показує як класифікуються за різними ознаками ОЗ. Основні засоби відіграють одну з головних ролей у роботі господарства, тому їхнє систематичне групування дозволяє краще контролювати використання активів та планувати амортизаційні витрати.

Дана класифікація основних засобів дає підприємству чітке розуміння того, як організувати облік і управління активами. Поділ за призначенням та

видами, строком корисного використання, належністю та ознакою використання дозволяє точніше визначити роль кожного виду активів у виробничому процесі та розрахувати необхідні амортизаційні відрахування. Це сприяє ефективнішому контролю за станом основних засобів, оптимізації витрат та відповідності бухгалтерського і податкового обліку чинному законодавству [36, 34].

Більш детальну класифікацію основних засобів можна розглянути у додатку А.

При надходженні основних засобів підприємство повинно визначити їхню первісну вартість, яка буде основою для подальшого обліку та нарахування амортизації. На первісну вартість впливає вид надходження активів [36,38]:

Першим способом надходження активів є придбання за гроші: складається первісна вартість з усіх витрат, тобто вартість придбання активу, доставка, монтаж, ремонт, та інші необхідні для введення активу в експлуатацію.

Ще один популярний спосіб - це внесення до статутного капіталу: вартість ОЗ визначається за оцінкою, погодженої між засновниками, або експертної оцінки.

Також, існує такий спосіб надходження, як безкоштовне отримання: первісна вартість встановлюється за рівнем справедливої вартості до дати отримання активу враховуючи всі супутні витрати на доставку та підготовку до експлуатації. Або самостійне виготовлення: вартість формується з витрат на виготовлення, включаючи матеріальні витрати, заробітну плату працівників, амортизацію обладнання, залученого для виготовлення, та інші витрати. Останнім з відомих способів можна вважати обмін на інші активи.

Вибуття основних засобів може відбуватися в результаті продажу, ліквідації, обміну, передачі у вигляді внеску в статутний капітал іншого підприємства або з інших причин. При вибутті оцінка основних засобів відбувається таким чином [36,39]:

- під час продажу об'єкт ОЗ списується з балансу за його залишковою вартістю. Різниця між виручкою від продажу та залишковою вартістю визнається прибутком або збитком від реалізації;
- при ліквідації залишкова вартість активу, який ліквідується, відноситься на витрати підприємства. Водночас можливо врахувати вартість залишків матеріалів, що утворилися в результаті ліквідації;
- під час передача у статутний капітал іншого підприємства: вартість переданих основних засобів оцінюється за залишковою вартістю на дату передачі;
- коли відбувається безкоштовна передача залишкова вартість ОЗ списується на витрати, а сума переданих активів відображається як зменшення власного капіталу.

Переоцінка ОЗ - важливий інструмент для відображення їх реальної вартості у фінансовій звітності. Методи переоцінки включають [34]:

Першим методом є підвищення вартості активів: у випадку, коли їх справедлива вартість має приріст. А другим зниження вартості активів: коли ринкова вартість суттєво зменшується.

Переоцінка дозволяє забезпечити точність фінансових показників підприємства і відображати актуальну вартість ОЗ у звітності.

Отже, класифікація та оцінка ОЗ - це важливий аспект обліку, який дає змогу господарству якісно та ефективно керувати активами. [34,43].

1.3 Законодавство з регулювання організації обліку та контролю наявності і руху основних засобів на підприємстві

В Україні система регулювання законодавчих і нормативних актів з організації обліку та контролю ОЗ охоплює питання бухгалтерського обліку, податкової звітності та фінансового контролю. Ці документи визначають послідовність ведення обліку, класифікацію активів, вимоги до оцінки та

переоцінки, правила нарахування амортизації та списання основних засобів (рис.1.2) [18,44].

Рис. 1.2. Рівні нормативно-правового регулювання основних засобів в бухгалтерському обліку.

Кожен з чотирьох рівнів нормативно-правового регулювання забезпечує певний рівень деталізації та спрямованості в обліку ОЗ. Законодавчий рівень закладає основи, нормативний рівень розвиває конкретні вимоги, методичний рівень надає рекомендації для практичного застосування, а регулятивний рівень дозволяє адаптувати облік до внутрішніх потреб підприємства. Такий комплексний підхід забезпечує єдність облікових процедур, узгодженість з податковими вимогами та гнучкість у застосуванні облікової політики.

Отже, доцільно більш детально розглянути основні нормативно-правові акти, що регулюють облік основних засобів:

Спершу важливо розглянути Податковий кодекс України. Податковий

кодекс визначає податковий облік ОЗ, включно правила їх амортизації, оцінки залишкової вартості, а також питання податкових пільг або спецрежимів оподаткування. У кодексі зазначено, що основні засоби поділяються на групи з різними нормами амортизації залежно від строку корисного використання [41].

Другим важливим нормативно-правовим документом є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Цей закон є основним документом, що регламентує ведення бухобліку на підприємствах. Закон передбачає необхідність складання фінансової звітності, яка повинна відображати реальний стан активів, зокрема основних засобів [18,45].

Наступним, доцільно розглянути такий документ, як Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку П(С)БО 7 «Основні засоби». П(С)БО 7 регулює облік ОЗ, вказує на порядок їх оцінки, переоцінки, нарахування амортизації та вибуття. За цим стандартом, ОЗ оцінюються за первісною вартістю, яка може бути змінена шляхом переоцінки. Амортизація нараховується відповідно до методів, які підприємство обирає самостійно, зокрема метод прямолінійності, а також метод зменшення залишку [42].

Міжнародні стандарти фінансової звітності є важливим нормативним документом для підприємств, які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність або залучають іноземні інвестиції. МСФЗ визначає більш жорсткі вимоги до обліку та оцінки основних засобів, зокрема щодо відображення вартості активів на ринкових умовах [36,20].

Постанови та накази Міністерства фінансів України. Відомчі нормативно-правові акти доповнюють основні закони і стандарти, визначаючи порядок документування операцій з основними засобами, правила інвентаризації та списання.

Також, важливим аспектом є контроль за наявністю та рухом основних засобів. Контроль за обліком основних засобів здійснюється на декількох рівнях (рис.1.3) [18, 20, 19]:

1. Внутрішній контроль;

2. Зовнішній аудит;
3. Державний контроль.

Рис. 1.3. Рівні контролю за обліком основних засобів.

Ці три рівні контролю доповнюють один одного, забезпечуючи цілісність та точність інформації про ОЗ, зменшують ризики помилок і шахрайства, а також гарантують відповідність законодавчим вимогам та стандартам бухгалтерського обліку [57, 1, 10].

Система контролю, що включає внутрішній контроль, аудит і державний нагляд, сприяє точності обліку та відповідності законодавству. Такий підхід забезпечує прозорість фінансової звітності, оптимізацію витрат і підвищення ефективності управління основними засобами.

Висновки до першого розділу

Організація обліку та контролю ОЗ - важлива частина фінансової діяльності підприємств, бо вони становлять більшу частину усіх активів і

визначають як виробничу, так і адміністративну ефективність. Основні засоби займають важливу нішу у забезпеченні функціонування підприємства, і їх правильний облік впливає на точність фінансової звітності, розрахунки податкових зобов'язань, а також управлінські рішення. [28, 2, 46].

ОЗ можна класифікувати за різними критеріями, це допомагає підприємствам ефективно контролювати і обліковувати свої активи. Важливим аспектом є належне документування операцій з ОЗ, беручи початок від їх придбання і закінчуючи вибуттям, що дозволяє зберігати точність облікових даних.

Окрім цього, ключове значення мають питання амортизації та переоцінки активів. Від правильного вибору методу амортизації та своєчасної переоцінки залежить точність фінансової звітності, що дозволяє показати нам реальну вартість активів на дату балансу. Це також впливає на податкові зобов'язання підприємства, оскільки в податковому обліку використовуються конкретні ставки амортизації для кожної групи активів [27, 15].

Контроль за наявністю і рухом основних засобів здійснюється на трьох рівнях: внутрішній контроль, зовнішній аудит та державний контроль. Внутрішній контроль, зокрема інвентаризація, дозволяє підприємству самостійно перевіряти стан активів і усувати можливі розбіжності. Зовнішній аудит забезпечує незалежну перевірку фінансової звітності та коректності обліку ОЗ, а державний контроль наглядає за правильністю ведення податкового обліку та відповідністю законодавчим нормам.

Таким чином, організація обліку ОЗ є комплексним процесом, який охоплює не лише бухгалтерську, але й податкову складову. Важливою є гармонізація цих двох аспектів для зниження ризиків податкових донарахувань і забезпечення прозорості фінансової звітності. Регулярний контроль за станом ОЗ і вчасна переоцінка сприяють оптимізації управління активами і підвищенню ефективності діяльності підприємства [15, 6, 9].

РОЗДІЛ 2 ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ У СФГ «ХУТОРСЬКЕ»

2.1 Фінансово-економічна характеристика СФГ «Хуторське»

Селянське фермерське господарство «Хуторське», код ЄДРПОУ 20231262, розташоване в селі Миколаївка (поштовий індекс 62522), Синельниківський район, Дніпропетровська область, Україна, і має потенціал для розвитку в аграрній сфері завдяки сприятливим кліматичним умовам, вигідному розташуванню, а також різноманіттю природних ресурсів. Власником підприємства є приватна особа Костенко Анатолій Сергійович.

Для здійснення господарських операцій та функціонування підприємства було внесено статутний капітал у розмірі 500 гривень. Рік заснування компанії – 1992. Господарство налічує чотири засновника, а саме Костенко Л.В, Костенко А.С., Мальцева М.А, Мальцев О.В.

СФГ «Хуторське» може спеціалізуватися на вирощуванні зернових та технічних культур. За даними підприємства було проведено фінансовий аналіз який представлено у таблицях 2.1 – 2.8.

Підприємство є юридичною особою, має відокремлене майно, самотійний баланс, рахунки в установах банку, круглу печатку, кутовий та інші штампи зі своїм найменуванням та кодом (ідентифікаційний код). Майно підприємства є комунальною власністю територіальної громади та закріплюється за підприємством на правах господарського відання. Майно Підприємства складають основні засоби, оборотні кошти, а також інші цінності, вартість яких відображається в самотійному балансі підприємства.

Таблиця 2.1

Оцінка майна та капіталу господарюючого суб'єкта, тис. грн.

Види активів (майна) та пасивів (капіталу)	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відношення у % 2023 р. до 2019 р.
Майно - всього	65993.0	72944.0	79779.0	86785.0	90597.0	137.28
Необоротні активи	34097.0	40629.0	44159.0	44608.0	44833.0	131.49
Основні засоби	3218.0	38720.0	42250.0	42699.0	42924.0	1333.87
Оборотні активи	31896.0	32315.0	35620.0	42177.0	45764.0	143.48
Запаси	26176.0	28377.0	31165.0	34636.0	44720.0	170.84
Поточна дебіторська заборгованість	4561.0	2255.0	2162.0	408.0	1037.0	22.74
Гроші, їх еквіваленти та поточні фінансові інвестиції	1159.0	1683.0	2293.0	71133.0	7.0	0.60
Капітал- всього	65933.0	72944.0	79779.0	86785.0	90597.0	137.41
Власний капітал	61927.0	60786.0	71983.0	71468.0	72163.0	116.53
Зареєстрований (пайовий) капітал	284.0	284.0	284.0	284.0	284.0	100.00
Зобов'язання і забезпечення	4332.0	16652.0	7796.0	15317.0	18434.0	425.53
Довгострокові зобов'язання	266.0	4494.0	-	-	-	-
Поточні зобов'язання	4066.0	12158.0	7796.0	15317.0	18434.0	453.37
Поточна кредиторська заборгованість	-	1199.0	870.0	-	15.0	-

Вартість майна за п'ятирічний період зросла на 37,28%, що сталося за рахунок як необоротних активів (31.49%) так і оборотних активів (43.48%). Також збільшився розмір капіталу підприємства на 37.41%, в тому числі статутного капіталу 16,53% та напруженого капіталу у вигляді нерозподіленого прибутку підприємства на 17,6%.

Функціонування основних засобів обмежена терміном їх служби, які визначає терміни вибуття і відтворення кожного виду основних фондів. Відтворення основних засобів здійснюється у вигляді капітальних вкладень і оцінюється показниками їх рух і стану (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Оцінка та рух функціонального стану основних засобів господарюючого суб'єкту тис. грн.

Показник	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відношення у % 2023 р. до 2019 р.
<i>Вихідна інформація, тис. грн</i>						
Вартість основних засобів на початок року	44383,0	47133,0	58493,0	66841,0	71514,0	161,13
Вартість основних засобів на кінець року	47133,0	58493,0	66841,0	71514,0	72977,0	154,83
Нараховано амортизації за рік	1530,0	4828,0	4818,0	4224,0	1238,0	80,92
Знос основних засобів: а) на початок року	13415,0	14945,0	19773,0	24591,0	28815,0	214,80
б) на кінець року	14945,0	19773,0	24591,0	28815,0	30053,0	201,09
<i>Показники руху основних засобів</i>						
Річний приріст(+) або зменшення(-), тис.грн.	2750,00	11360,00	8348,00	4673,00	1463,00	53,20
Темп зростання (зниження), %	106,20	124,10	114,27	106,99	102,05	-4,15 в.п
Темп приросту (зменшення), %	6,20	24,10	14,27	6,99	2,05	-4,15 в.п
Період обороту, років	29,91	10,94	13,01	16,38	58,36	195,13
<i>Показники функціонального стану основних засобів</i>						
Коефіцієнт зносу, %: а) на початок року	30,23	31,71	33,80	36,79	40,29	10,07 в.п
б) на кінець року	33,67	41,95	42,04	43,11	42,02	8,35 в.п
Коефіцієнт придатності,%: а) на початок року	69,77	68,29	66,20	63,21	59,71	-10,07 в.п
б) на кінець року	66,33	58,05	57,96	56,89	57,98	-8,35 в.п

За досліджуваний період вартість ОЗ зросла на 61,13%., що є наслідком нарощування вартості ОЗ за рахунок їх придбання. Також, річний приріст основних засобів у 2023 році зменшився на 53,20 в.п., це говорить про зменшення інтенсивності оновлення ОЗ.

Коефіцієнт зносу у 2023 році збільшився на 10,07 відсоткових пунктів , що вказує на збільшення вартості зношених основних засобів в їх загальній структурі.

Важливо оцінити фінансові результати підприємства, оскільки вони є проявом ефективності роботи суб'єкта підприємницької діяльності, який являє собою сукупність отриманого прибутку чи збитку (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Фінансові результати діяльності господарюючого суб'єкта, тис. грн.

Показник	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відношення у % 2023 р. до 2019 р.
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	44871,00	63439,00	1857,00	46155,00	41028,00	91,44
Операційні витрати, у тому числі:						
а) собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг);	-39835,00	-50802,00	-64931,00	-42234,00	-36862,00	92,54
б) адміністративні витрати;	-1029,00	-1329,00	-923,00	-2093,00	-2124,00	206,41
Валовий прибуток (збиток)	84706,00	114241,00	66788,00	88389,00	77890,00	91,95
Валовий прибуток (збиток) у % до чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	188,78	180,08	3596,55	191,50	189,85	1,07 в.п.
Прибуток (збиток) від операційної діяльності	4007,00	11308,00	35003,00	1828,00	2042,00	50,96
Фінансові та інвестиційні доходи	-	-	844,00	-	889,00	-
Фінансові та інвестиційні витрати	-350,00	-472,00	-405,00	-63,00	-728,00	208,00
Чистий прибуток (збиток)	3657,00	10836,00	35442,00	1765,00	2203,00	60,24
Чистий прибуток (збиток) у % до чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	8,15	17,08	1908,56	3,82	5,37	-2,78 в.п.
Чистий прибуток (збиток) у % до валового прибутку (збитку)	4,32	9,49	53,07	2,00	2,83	-1,49 в.п.

За п'ятирічний період чистий дохід від реалізації продукції пішов на спад на 8,66%, що пояснюється скороченням операційних витрат на собівартість продукції (7,46%) та адміністративних витрат (106,41%). Валовий прибуток зменшився на 8,05%, а чистий прибуток скоротився на 39,76%, що вказує на суттєве зниження фінансової ефективності підприємства.

Після оцінки фінансових результатів доцільно розглянути оцінку фінансової стійкості господарюючого суб'єкта (табл. 2.4).

Таблиця. 2.4

Оцінка фінансової стійкості господарюючого суб'єкта

Показник	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відношення у % 2023 р. до 2019 р.
1. Показники структури капіталу						
Коефіцієнт автономії	0,94	0,83	0,90	0,82	0,80	84,81
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	0,07	0,23	0,10	0,18	0,20	309,68
Коефіцієнт фінансування	14,30	3,65	9,23	4,67	3,91	27,38
Коефіцієнт фінансового ризику	0,07	0,27	0,11	0,21	0,26	365,17
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	1,00	0,93	1,00	1,00	1,00	100,43
Коефіцієнт структури залученого капіталу	0,06	0,27	-	-	-	0,00
2. Показники стану оборотних активів						
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	28096,00	24651,00	27824,00	26860,00	27330,00	97,27
Коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів	0,88	0,76	0,78	0,64	0,60	67,80
Коефіцієнт забезпеченості запасів	1,07	0,87	0,89	0,78	0,61	56,94
Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів	0,01	0,02	0,02	0,06	-	-
3. Показники стану основного капіталу						
Коефіцієнт реальної вартості майна	0,45	0,92	0,92	0,89	0,97	217,19
Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні	0,05	0,53	0,53	0,49	0,47	971,62
Коефіцієнт накопичення амортизації	0,32	0,34	0,37	0,40	0,41	129,88
Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів	0,94	0,80	0,81	0,95	1,02	109,12

За період, що був оцінений було визначено, що коефіцієнт автономії знизився на 25,19 %, коефіцієнт концентрації залученого капіталу збільшився, вказуючи на збільшення залежності від позикових коштів, коефіцієнт фінансової залежності зріс на 72,62%, що говорить про підвищення фінансових ризиків. Оцінюючи показники основного капіталу бачимо, що коефіцієнт реальної вартості майна збільшився на 117,19%, а ОЗ у майні на 871,62%, що говорить про збільшення частки ОЗ у структурі активів. Коефіцієнт накопичення амортизації збільшився на 29,88%, що вказує на

оновлення ОЗ. Отже, підприємство демонструє зростання активів, але зі збільшенням фінансових ризиків через залежність від позикового капіталу.

Важливим аспектом дослідження є проведення оцінки ліквідності, платоспроможності і оборотності оборотних активів господарства (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Оцінка ліквідності, платоспроможності та оборотності оборотних активів господарюючого суб'єкта, тис. грн.

Показник	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відношення у % 2023 р. до 2019 р.
1. Оцінка ліквідності						
Високоліквідні активи	1159,00	1683,00	2293,00	7133,00	7,00	0,60
Середньоліквідні активи	4561,00	2255,00	2162,00	408,00	1037,00	22,74
Низьколіквідні активи	26176,00	28377,00	31165,00	34636,00	44720,00	170,84
Найбільш строкові зобов'язання	-	1199,00	870,00	-	15,00	-
Короткострокові зобов'язання	4066,00	10959,00	6926,00	15317,00	18419,00	453,00
Довгострокові зобов'язання	266,00	4494,00	-	-	-	-
2. Оцінка платоспроможності						
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,29	0,14	0,29	4,64	-	0,13
Проміжний коефіцієнт покриття	1,41	0,32	0,57	4,67	0,06	4,03
Коефіцієнт покриття (загальної ліквідності)	7,84	2,66	4,57	2,75	2,48	31,65
Коефіцієнт загальної платоспроможності	15,23	4,38	10,23	5,67	4,91	32,26
3. Оцінка оборотності оборотних активів						
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	44871,00	63439,00	1857,00	46155,00	41028,00	91,44
Середньорічна вартість оборотних активів	30168,00	32105,50	33967,50	38898,50	43970,50	145,75
Коефіцієнт обертання оборотних активів	1,49	1,98	0,05	1,19	0,93	62,73
Коефіцієнт завантаження оборотних активів	0,67	0,51	18,29	0,84	1,07	159,40
Тривалість одного обороту оборотних активів, днів	242	182	6585	303	386	159

Оцінка ліквідності свідчить про зростання високоліквідних активів, що покращує здатність підприємства погашати короткострокові зобов'язання, хоча зменшення середньоліквідних активів може вказувати на зниження

швидкореалізованих ресурсів. Платоспроможність підприємства поступово зростала: коефіцієнти покриття та загальної ліквідності показують підвищення фінансової стійкості, хоча абсолютна ліквідність залишається низькою. Оборотність активів покращилася завдяки зростанню доходів та скороченню тривалості обороту, що вказує на ефективніше використання ресурсів.

Також, було проведено оцінку ділової активності господарюючого суб'єкту (додаток Б). Проведена оцінка показує проаналізовані фінансові показники підприємства за 2019–2023 роки. Протягом цього періоду спостерігається зростання чистого доходу від реалізації, що супроводжується збільшенням операційних витрат і середньорічної вартості капіталу, необоротних та оборотних активів. Покращення показників оборотності активів вказує на поліпшення ефективності використання ресурсів. Загальний коефіцієнт оборотності капіталу та обігових активів зростає, відображаючи прискорення обороту капіталу та оборотних фондів. Крім того, зростає тривалість обороту кредиторської та дебіторської заборгованості, що може свідчити про збільшення термінів розрахунків із контрагентами. Загалом динаміка показників свідчить про прогресивний розвиток підприємства. Також була складена матриця визначення рейтингів фінансових показників для с-г суб'єктів та комплексна оцінка стану господарюючого суб'єкту (Додаток В, Додаток Г).

Аналізуючи показники підприємства, ми знаємо, що підприємству властива тенденція щодо погіршення фінансового стану, а саме: спостерігається спад показників ліквідності підприємства, особливо у 2023 році, яке впливає на можливість господарства швидко покривати витрати у кризових ситуаціях.

Отже, зазначені коефіцієнти за 2021-2022 роки збільшуються, але в 2023 році відбувається різкий спад, зокрема коефіцієнт оборотності оборотних засобів та оборотності активів. Зниження показників оборотності призводять до зниження обсягів продаж та платоспроможності господарства.

2.2 Характеристика організації роботи бухгалтерської служби та оцінка базових засад облікової політики підприємства

Бухгалтерська служба селянського фермерського господарства «Хуторське» займає одне з головних місць для забезпеченні належного контролю за фінансовими та матеріальними ресурсами підприємства.

Структура бухгалтерської служби фермерського господарства «Хуторське» представлена головним бухгалтером та невеликою командою. Так, у господарстві є головний бухгалтер, бухгалтер-касир, та ще два підпорядкованих бухгалтера, що відповідають кожен засвою ділянку обліку (рис.2.1).

У СФГ «Хуторське» бухгалтерія включає спеціалістів із різних напрямків, таких як:

- облік доходів і витрат;
- облік матеріальних цінностей;
- розрахунок заробітної плати;
- податковий облік.

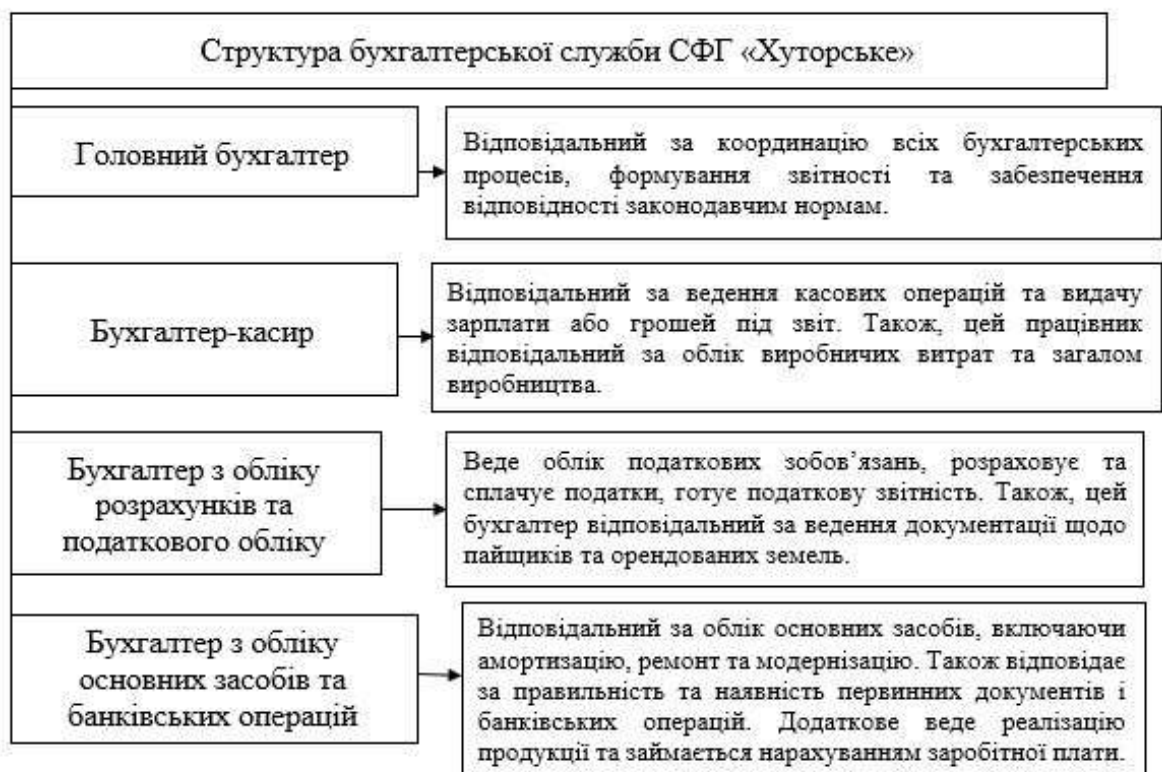

Рис. 2.1. Структура бухгалтерської служби СФГ «Хуторське».

«Хуторське» демонструє чіткий розподіл обов'язків серед працівників.

Ключовою фігурою є головний бухгалтер, що відповідає за роботу всіх облікових процесів і відповідність звітності законодавчим нормам. Інші посади спеціалізуються на конкретних аспектах обліку, таких як касові операції, податки, облік ОЗ і банківські операції. Така структура сприяє ефективному управлінню фінансами, оптимізує документообіг і покращує контроль за фінансовою діяльністю підприємства.

Основні функції бухгалтерської служби включають:

Перша функція являє собою ведення первинного обліку. Облік надходження та витрачання матеріалів, палива, насіння, добрив, техніки, тварин, а також облік виробництва та реалізації продукції.

Другою функцією доцільно вважати облік доходів та витрат. Важливо забезпечувати точний розрахунок витрат на виробництво, в частності сировини, праці, та інших витрат. Доходи враховуються відповідно до продажів продукції (зернових, овочів, м'ясних продуктів) і дотацій (якщо є).

Кадровий облік являє собою третю функцію. Оскільки у господарстві не створено кадрову службу та не передбачено посаду спеціаліста з обліку кадрів то ці обов'язки покладено на бухгалтерію, а саме на бухгалтера з обліку нарахування заробітної плати.

Четверта функція це податковий облік і звітність. Підприємство регулярно подає податкову звітність, дотримуючись норм чинного податкового законодавства для аграрного сектору.

На останок важливо розглянути таку функцію, як контроль і внутрішній аудит. Бухгалтерія постійно контролює правильність документування операцій, запобіганням ризикам і забезпеченням достовірності даних, що важливо для фінансової прозорості.

Облікова політика СФГ «Хуторське» сформована на основі вимог українського законодавства та національних стандартів бухобліку, а також враховує специфіку діяльності господарства.

СФГ «Хуторське» може користуватися податковими пільгами, які надаються аграрним підприємствам. Зокрема:

- Єдиний податок для 4-ї групи. Замість загальної системи оподаткування фермерські господарства можуть обрати єдиний податок, що знижує податкове навантаження.

- ПДВ на продукцію. Сільськогосподарська продукція підлягає податковому обліку ПДВ, а продаж продукції часто здійснюється з нульовою ставкою або на спеціальних умовах, залежно від категорії продукції.

СФГ «Хуторське» використовує спеціалізовану програму для ведення обліку - BAS АГРО за допомогою якої здійснюється облік витрат, доходів, управління запасами і формування звітності. Це дозволяє оптимізувати роботу бухгалтерії та зменшити ймовірність помилок при розрахунках. Вона в разі спрощує облік та контроль активів. Також господарство використовує програми, які автоматично обмінюються або синхронізують дані з BAS АГРО, приклади таких програм: М.Е.Дос, FREDO Звіт, Вчасно.

Отже, бухгалтерська служба СФГ «Хуторське» виконує важливу функцію забезпечення фінансової дисципліни, контролю ресурсів і формування звітності. Облікова політика підприємства, побудована на принципах обачності, безперервності і доцільності, дозволяє ефективно управляти фінансами, враховувати ризики аграрної діяльності та відповідати вимогам законодавства.

2.3 Організація та ведення обліку наявності і руху основних засобів

Організація та ведення обліку наявності, а також руху ОЗ у СФГ «Хуторське» є важливою складовою управління активами підприємства. Правильний облік ОЗ допомагає ефективно контролювати їх використання, оцінювати вартість і забезпечувати безперервність сільськогосподарського виробництва.

Система обліку ОЗ у фермерському господарстві має бути побудована на трьох принципах (рис.2.2).

Рис. 2.2. Система обліку ОЗ у СФГ.

Ця схема ілюструє систему обліку ОЗ у фермерському господарстві «Хуторське» з акцентом на три основні принципи: обачності, безперервності та надійності. Кожен принцип описаний в окремому блоці, що роз'яснює його значення та вимоги до ведення обліку ОЗ.

Основні засоби підприємства, зокрема техніка, будівлі, обладнання та інвентар у СФГ «Хуторське», зазвичай підлягають періодичному перегляду вартості. Це може бути необхідним для відображення реальної вартості активів в бухобліку. Перегляд вартості може включати переоцінку (збільшення вартості) або уцінку (зменшення вартості).

Переоцінка основних засобів проводиться для відображення їхньої справедливої вартості, яка може змінитися через різні фактори, такі як:

1. Зношення та старіння техніки. Наприклад, старі трактори, такі як МТЗ, з часом втрачають свою вартість через зношення. Проте, якщо підприємство інвестувало в модернізацію або капітальний ремонт цих

тракторів, їхня вартість може зрости, і це повинно бути відображено в бухобліку.

2. Зміни ринкових цін. Ринкова вартість техніки може змінюватися в більшості залежить від попиту та пропозиції на ринку. Якщо ринкова вартість техніки зростає, підприємство може провести переоцінку.

Приклад переоцінки для старих тракторів, таких як МТЗ:

Спочатку проводиться оцінка поточного стану трактора: технічний огляд трактора для визначення його зносу та необхідності в ремонті. Потім визначається ринкова вартість подібної техніки в аналогічному стані. Останній етап це переоцінка. На основі технічного огляду та ринкової вартості проводиться переоцінка вартості трактора в бухобліку.

Уцінка основних засобів проводиться для зменшення їхньої балансової вартості у випадку, якщо ринкова вартість активів значно знизилася. Це може статися через моральне старіння техніки, зношення, або зміни в технологіях.

Приклад уцінки старих комп'ютерів у СФГ «Хутосрьке»:

Спочатку перевіряється стан комп'ютерів, зокрема їх продуктивність, можливість використання сучасного програмного забезпечення, фізичний знос. Далі визначається поточна ринкова вартість аналогічних комп'ютерів. І вже на основі оцінки стану та ринкової вартості, в бухобліку проводиться уцінка комп'ютерів.

Переоцінка та уцінка основних засобів мають безпосередній вплив на фінзвітність окремого підприємства. Переоцінка може збільшити активи підприємства та покращити фінансові показники, тоді як уцінка може знизити балансову вартість активів та змінити показники рентабельності.

Регулярний перегляд вартості основних засобів, таких як старі трактори МТЗ та комп'ютери, є важливою складовою управління активами у СФГ «Хуторське». Це дозволяє підприємству підтримувати точний облік своїх активів та приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Для обліку ОЗ завжди використовуються рахунки:

1. Рахунок 10 «Основні засоби» – використовується для обліку всіх

видів ОЗ, включаючи будівлі, техніку, обладнання тощо. Тут відображається первісна вартість активів.

2. Рахунок 15 «Капітальні інвестиції» – застосовується для обліку витрат на придбання, будівництво або виготовлення основних засобів до моменту їх введення в експлуатацію.

3. Рахунок 13 «Знос (амортизація)» – призначений для відображення накопиченого зносу основних засобів. Це показує, наскільки знизилась вартість активів через експлуатацію чи моральний знос.

4. Рахунок 83 «Амортизація» – обліковує нарахування амортизації, тобто розподіл вартості основних засобів протягом їх терміну служби. Амортизація дає змогу враховувати поступове старіння активів і списувати їхню вартість.

Разом ці рахунки дозволяють фермерському господарству вести точний облік ОЗ та забезпечує контроль за їхньою вартістю, зносом і амортизацією, що важливо для фінансової звітності та оцінки економічної ефективності.

Також існує ряд додаткових рахунків для обліку ОЗ чи їх частин.

1. Рахунок 20 «Виробничі запаси» – для обліку запасних частин та матеріалів, які можуть використовуватися для ремонту ОЗ.

2. Рахунок 11 «Інші необоротні матеріальні активи» – облік малих основних засобів, таких як інструменти чи інвентар, з терміном використання більше року, але меншою вартістю.

3. Рахунок 92 «Адміністративні витрати» – відображає витрати основних засобів адміністративного призначення.

4. Рахунок 23 «Виробництво» – використовується для відображення витрат на амортизацію основних засобів, задіяних у виробничому процесі.

Використання цих додаткових рахунків допомагає вести більш детальний облік, контролювати затрати на експлуатацію та збереження ОЗ і впливти на ефективне управління активами в селянському фермерському господарстві. Але ці додаткові рахунки використовуються для обліку ОЗ у

СФГ «Хуторське» доволі нечасто, що є негативним аспектом. Етапи обліку ОЗ у господарстві представлено схемою (Додаток Д).

Облік наявності ОЗ у СФГ «Хуторське» передбачає наступні етапи:

Перший етап це приймання та оформлення первинних документів. При введенні ОЗ в експлуатацію оформлюється акт приймання-передачі, форма № ОЗ-1, в якому зазначається їх вартість, дата введення та інші характеристики.

Другим етапом є постановка на баланс: Після приймання ОЗ ставляться на баланс за первісною вартістю, яка включає ціну покупки, транспортні витрати, установку та налаштування.

Третій етап - ідентифікація та класифікація. Кожен об'єкт отримує інвентарний номер, і його класифікують за типом (будівлі, машини, транспорт, багаторічні насадження тощо).

Останній етап являє собою інвентаризація. Періодична перевірка ОЗ (зазвичай, щорічно) для виявлення фактичної наявності, їх стану, відповідності даним обліку.

У СФГ «Хуторське» документальний облік ОЗ забезпечує прозорість і достовірність інформації про їхній рух (рис.2.4).

Рис. 2.3. Документальне оформлення руху ОЗ.

Рух ОЗ складається з придбання, передачі в експлуатацію, модернізації, переміщення та списання.

- Придбання ОЗ відображається в бухгалтерії на підставі накладних і договорів. Для кожного нового об'єкта відкривається інвентарна картка обліку ОЗ (форма № ОЗ-6), де фіксуються всі операції.

- Якщо проводиться модернізація чи капітальний ремонт, витрати сумуються до первісної вартості активу. Поточний ремонт списується на витрати періоду.

- Якщо ОЗ переміщуються між відділами чи локаціями, це відображається в бухгалтерії за допомогою актів переміщення ОЗ (форма № ОЗ-2).

- Після закінчення терміну служби або в разі фізичного зносу ОЗ списуються з балансу за допомогою акту на списання ОЗ (форма № ОЗ-3). У разі продажу чи передачі іншому господарству проводяться додаткові бухгалтерські операції.

У СФГ «Хуторське» облік ОЗ включає регулярну оцінку і нарахування амортизації для точного визначення витрат:

- Первісна оцінка, а саме основні засоби оцінюються за собівартістю на момент придбання.

- У СФГ «Хуторське» використовується тільки прямолінійний метод нарахування амортизації.

- За потреби проводиться переоцінка ОЗ, щоб їхня балансова вартість відповідала реальній ринковій. Це дозволяє уникнути заниження активів і формування неправильних даних у звітності.

У СФГ «Хуторське» облік в цілому та окремо основних засобів автоматизовано не повністю. По перше, первинні документи складаються частково вручну. По друге, ресурс програми BAS АГРО використовується не повністю, тобто не використовується для деяких процедур (інвентаризація, переоцінка).

Таким чином, організація обліку наявності та руху ОЗ у СФГ «Хуторське» базується на чіткому документуванні, оцінці та контролі за кожним етапом використання активів. Удосконалення процесів через автоматизацію, контроль витрат і постійну інвентаризацію дозволить підприємству ефективно управляти своїми основними засобами, мінімізувати втрати і покращити фінансову звітність.

2.4 Напрями удосконалення організації та методики обліку основних засобів на підприємстві

Основні напрямки удосконалення організації та методики обліку ОЗ у СФГ «Хуторське» мають критичне значення для оптимізації фінансової діяльності підприємства, підвищення точності обліку та ефективного управління активами. Враховуючи специфіку аграрного господарства, особливу увагу слід приділити зносостійкості основних засобів, автоматизації облікових процесів і забезпеченню належного контролю за їх використанням. СФГ не використовує на максимум можливості облікової програми BAS АГРО. Тому, важливо поліпшувати роботу бухгалтерів навчаючи більшим можливостям програми.

Доцільним було б використання сучасних технологій маркування (застосування QR-кодів або RFID-чипів) спрощує інвентаризацію та дозволяє швидко перевіряти місцезнаходження і стан ОЗ [36, 25, 34].

Для забезпечення точного обліку і безпомилкового нарахування амортизації необхідно розширити та уточнити класифікацію основних засобів залежно від їх призначення та способу використання:

Оцінка ОЗ за справедливою вартістю. Оцінка та впровадження ринкових цін на техніку і обладнання дозволить точніше оцінювати їх вартість і уникати заниження або завищення вартості активів, [7, 16].

Впровадження справедливої собівартості допоможе СФГ коректно відображати фінансові результати підприємства.

Використання диференційованих методів амортизації: Замість загального прямолінійного методу доцільно застосовувати диференційовані методи. Наприклад, для тракторів чи комбайнів – метод зменшення залишкової вартості, оскільки ці засоби найбільш інтенсивно зношуються у перші роки використання [4, 29, 36]. Таким чином це допоможе правильно відображати стан ОЗ залежно від частоти їх використання. Також, окремо можна проводити амортизацію запчастин.

Амортизація приладдя, додаткових частин ОЗ – це процес поступового розподілу витрат на знос запчастин, які є частинами основних засобів (наприклад, машин, обладнання), на протязі їхнього строку служби. Мета амортизації полягає в тому, щоб відобразити фактичне старіння та знос цих запчастин, зменшуючи їхню балансову вартість у бухобліку [56, 14, 49].

Для того, щоб перевірити достовірність нарахування амортизаційних відрахувань є модель, в якій чітко видно послідовність проведення аудиту у СФГ «Хуторське» (рис 2.4.).

Рис. 2.4. Модель послідовності проведення аудиту у СФГ «Хуторське».

Ця схема ілюструє рекомендовану послідовність аудиту перевірки амортизації за об'єктами ОЗ. Дана схема побудована як логічний ланцюжок

ключових етапів, які потрібно виконати для оцінки правильності нарахування амортизації. Основні елементи схеми:

1. Віднесення об'єкта до ОЗ, які підлягають амортизації.

2. Перший крок полягає у перевірці, чи відповідає об'єкт критеріям основних засобів і чи підлягає він амортизації відповідно до законодавства та облікової політики підприємства.

3. Встановлення власника об'єкта. Важливо переконатися, що об'єкт є у власності підприємства, бо це являє собою основу для його відображення в обліку.

4. Встановлення правил нарахування амортизації. На цьому етапі аналізують внутрішні положення підприємства (облікову політику), щоб визначити, за якими правилами здійснюється нарахування амортизації.

5. Вибір методу амортизації. Перевіряється, чи обраний метод відповідає нормативним вимогам та характеру використання основного засобу.

6. Розрахунок строків використання. Аудитор оцінює, наскільки обґрунтовано визначено строк корисного використання ОЗ.

7. Перенесення вартості ОЗ. Перевірка відбувається, як розподіл (списання) вартості об'єкта через амортизаційні відрахування.

8. Оцінка використання амортизаційних відрахувань. Завершальний етап включає аналіз правильності використання амортизаційних відрахувань, наприклад, для фінансування капітальних інвестицій чи покриття витрат.

Рзглянемо основні особливості амортизації приладдя, додаткових частин основних засобів:

1. Вартість запчастин. Амортизації підлягають запчастини, вартість яких є суттєвою, тобто вона чинить вплив на загальну вартість ОЗ. Запчастини, які мають меншу вартість і короткий строк служби, зазвичай списуються на витрати відразу після встановлення.

2. Методи амортизації. Поширеними методами амортизації є:

- Прямолінійний метод – рівномірне списання вартості запчастини протягом її очікуваного строку служби.

- Метод зменшеного залишку – списання більшої частини вартості запчастини на початку її використання, що актуально для обладнання з великим рівнем зносу на початковому етапі.

- Виробничий метод – амортизація залежить від фактичного обсягу використання запчастини, наприклад, кількість вироблених одиниць продукції або відпрацьованих годин.

3. Переоцінка вартості. Запчастини можуть переоцінюватися залежно від зміни ринкових умов, наприклад, якщо їхня залишкова вартість значно різниця від ринкової ціни.

4. Заміна запчастин. При заміні зношеної запчастини новою старою частину списують з балансу, а витрати на придбання нової запчастини включаються до ОЗ. Ці витрати також будуть амортизуватися відповідно до обраного методу [51, 48, 52].

Амортизація запчастин дозволяє підприємству адекватно відобразити знос обладнання в фінансовій звітності, правильно розподіливши витрати на їх експлуатацію. Це сприяє точнішому обліку витрат і дає змогу керівництву приймати обґрунтовані рішення щодо заміни або ремонту ОЗ.

При проведенні інвентаризації варто переоцінювати очікуваний строк експлуатації основних засобів, щоб забезпечити точне нарахування амортизації. У випадку продовження терміну служби варто коригувати амортизаційні нарахування. Доцільно впровадити аналіз строку корисного використання через проблеми з точністю нарахування амортизації.

В аграрному секторі техніка часто використовується сезонно, що спричиняє нерівномірний знос. Це можна врахувати в амортизації, розподіляючи знос протягом періодів активного використання [50, 40]. При впровадженні обліку сезонного навантаження в СФГ «Хуторське» зможе набагато точніше визначати знос основних засобів. Адже деякі групи ОЗ, наприклад: трактори, комбайни та інша сільськогосподарська техніка в літньо-осінній сезон використовується набагато інтенсивніше. Тому важливо визначати сезонне навантаження.

Впровадження новітніх інформаційних технологій дає змогу покращити точність обліку, зменшити ризик помилок і оптимізувати облікові процеси.

Вдосконалення облікової політики полягає у розробці більш точних внутрішніх нормативів та регламентів для обліку ОЗ, що включає:

- Розробка чітких внутрішніх інструкцій для оцінки, інвентаризації та списання ОЗ враховуючи їх специфічного використання в аграрній галузі допоможе СФГ ефективніше керувати активами, мінімізувати витрати та уникати простоїв техніки в періоди активної роботи.

- Регламентація процедур списання та модернізації. Наприклад, розробка положення про капітальні ремонти та модернізацію, яке включає критерії для списання ОЗ та періодичність модернізації обладнання. Це допоможе чітко організувати процеси, пов'язані з оновленням і підтриманням техніки у належному стані. Це сприятиме ефективнішому використанню ресурсів та уникненню невиправданих витрат на техніку, що вже не може забезпечувати ефективну роботу.

- Застосування методів переоцінки основних засобів. Це дозволить СФГ «Хуторське» уникнути заниженої вартості активів та проводити коригування, що пов'язано з інфляцією, а також оновлювати балансову вартість техніки відповідно до ринкових умов [51,50].

Вище перераховані пропозиції доцільно взяти до уваги та внести зміни до наказу про облікову політику в розділі «Основні засоби». Це дозволить офіційно закріпити методи оцінки, списання, модернізації та амортизації активів, адаптовані до специфіки аграрного виробництва, та забезпечити їхнє чітке дотримання у господарстві.

Висновки до другого розділу

У висновку зазначимо, що СФГ «Хуторське» має великий потенціал

для розширення аграрного бізнесу завдяки наявним природним та матеріально-технічним ресурсами.

На базі проведення фінансового аналізу, було визначено такі висновки:

Аналіз фінансової діяльності господарства за п'ять років показує суттєве зростання активів і капіталу, але це супроводжується збільшенням фінансових ризиків через залежність від позикових коштів. Загальна вартість майна зростає як за рахунок необоротних активів, так і оборотних. Особливе зростання відзначається у вартості ОЗ, що говорить про оновлення та розширення виробничої бази, хоча у 2023 році темпи оновлення значно зменшилися, що може сигналізувати про зниження інвестиційної активності.

Ефективність управління ресурсами демонструє позитивні тенденції завдяки покращенню оборотності активів, скороченню тривалості обороту та зростанню доходів. Підвищення оборотності власного капіталу свідчить про більш продуктивне його використання для отримання доходів. Утім, у 2023 році показники оборотності активів і оборотних засобів різко погіршилися, що негативно вплинуло на обсяги продажу і платоспроможність підприємства.

Показники структури капіталу свідчать про зниження коефіцієнта автономії та зростання фінансової залежності, що збільшує ризики. При цьому зростає частка ОЗ у складі активів, що свідчить про підвищення капіталоємності виробництва. Водночас накопичення амортизації вказує на прогрес у поновленні активів, хоча цей процес потребує подальшого стимулювання.

У сфері облікової політики підприємство повинно зосередитися на дотриманні принципів обачності, безперервності й надійності. Рекомендації включають запровадження регулярних інвентаризацій, автоматизацію облікових процесів і вдосконалення моніторингу основних засобів. Це дозволить підприємству уникати надмірного зносу активів, забезпечити точність оцінки й підвищити фінансову дисципліну. Загалом, підприємство демонструє позитивну динаміку у зростанні активів та капіталу, проте фінансова стабільність потребує вдосконалення. Залежність підприємства від

позикових коштів, погіршення ліквідності у 2023 році та зниження ефективності управління активами вимагають прийняття стратегічних заходів для зниження ризиків і забезпечення стійкого розвитку в майбутньому.

Таким чином, впровадження наведених вище заходів щодо оптимізації виробничих і облікових процесів створить умови для стабільного розвитку та підвищення конкурентоспроможності СФГ «Хуторське» на аграрному ринку, забезпечуючи довгострокову фінансову стабільність та стале зростання прибутковості.

РОЗДІЛ 3 ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ КОНТРОЛЮ НАЯВНОСТІ ТА РУХУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

3.1 Контроль за наявністю та рухом основних засобів

Контроль за наявністю та рухом ОЗ є головним аспектом управління активами в селянському фермерському господарстві «Хуторське». Основні засоби, такі як сільськогосподарська техніка, будівлі, обладнання, інвентар, мають значну вартість і є важливими для забезпечення безперервного виробничого процесу, тому ефективний контроль за ними дозволяє уникати втрат, псування, та забезпечувати ефективне використання активів. У цьому розділі розглянемо принципи, методи та процедури, що використовують під час контролю ОЗ у СФГ «Хуторське» [28, 26, 53].

Основна мета контролю за основними засобами в СФГ «Хуторське» – забезпечити збереження матеріальних ресурсів, оптимізувати їх використання, запобігати випадкам розкрадання, неправильного обліку чи невиправданого списання. Якщо досягнути цієї мети, то можна ортимати таі позитивні зміни:

- підтримувати належний стан активів;
- своєчасно виявляти потребу в ремонті чи заміні обладнання;
- зменшувати витрати, пов'язані з технічними несправностями чи неефективним використанням техніки.

Контроль ОЗ у СФГ «Хуторське» базується на п'яти основних принципах:

- Систематичність – контроль здійснюється регулярно та за затвердженим графіком.
- Документальна фіксація – кожен етап руху ОЗ, від придбання до списання, документується.
- Прозорість – усі процедури контролю відкриті та зрозумілі для всіх учасників процесу.

- Відповідальність – кожен співробітник, що працює з ОЗ, повинен мати визначену зону відповідальності.

- Своєчасність – перевірки здійснюються вчасно, з урахуванням стану обладнання, технічних потреб та періодичності використання [5, 16, 54].

Ведення обліку ОЗ також передбачає контроль за їхнім станом, використанням і ефективністю такими методами, як зазначено на рисунку 3.1.

Рис. 3.1. Методи контролю стану та використання і ефективність основних засобів.

Доцільно розібрати кожен з методів більш детально:

Першим методом контролю можна вважати інвентаризацію. Проводиться регулярно для зіставлення фактичних даних із даними обліку, виявлення зношених або неефективних активів. Інвентаризація є важливим елементом контролю та збереженням ОЗ. Для покращення її ефективності можна впровадити наступні заходи: Регулярна інвентаризація основних засобів (щонайменше раз на рік або на початку і завершенні агросезону) для актуалізації даних про наявність, стан та місцезнаходження активів. Основні етапи інвентаризації на СФГ «Хутосрьке» можна представлено схемо. (Додаток Е).

Також, важливо запровадити різні терміни амортизації для різних груп основних засобів. Наприклад, техніку, що використовується безпосередньо в агросезон необхідно перевіряти за декілька місяців до сезону, іншу техніку пізніше перед використанням, а офісні основні засоби такі, як комп'ютера, принтери та інше доцільно перевіряти взимку. Такі розділення інвентаризації дозволить більш чітко перевіряти наявність та стан ОЗ. Ще одним важливим аспектом є інвентаризації будівель в яких зберігаються основні засоби. Так, як зазвичай через погодні умови будівлі мають тенденцію зношуватися через вологість та час. Під час останньої інвентаризації не було оцінено всі аспекти через нестачу часу, тому доцільно впровадити запропоновані зміни.

Другим методом можна вважати розробку політики оцінки зносу. У СФГ «Хуторське» варто впровадити регламент обліку та документування зносу техніки, що використовувалась більше трьох років, для забезпечення сучасних даних про стан та наявність ОЗ.

Ще один важливий метод це формування звітності. Результати обліку ОЗ узагальнюються в регулярних звітах, які дозволяють керівництву господарства оцінювати їхню ефективність, планувати оновлення та модернізацію активів.

З метою запобігання надмірного зносу, крадіжок і невиправданих витрат слід удосконалити контрольні заходи:

- розробка системи відповідальності за ОЗ, а саме закріплення ОЗ за відповідальними працівниками або підрозділами підвищить відповідальність за їхнє зберігання та належне використання;

- впровадження контролю за витратами на ремонт і технічне обслуговування, це відбувається способом ведення окремих рахунків для ремонту дозволить контролювати ефективність витрат і вчасно приймати рішення про списання активів [13, 3];

- система регулярних звітів про використання та стан основних засобів, які подають відповідальні працівники, дозволить керівництву постійно моніторити ефективність використання техніки та обладнання [21, 3, 55];

- планування оновлення ОЗ є важливим для збереження продуктивності та уникнення непередбачуваних витрат на ремонт;

- складання довгострокових планів оновлення техніки. Враховуючи строки служби, визначення необхідних фінансових вкладень на кожен рік для поступового оновлення застарілих або зношених основних засобів;

- моніторинг ринку техніки та обладнання, а саме постійний аналіз новинок на ринку агротехніки дозволяє своєчасно приймати рішення про заміну застарілого обладнання, що покращить ефективність господарства;

- Оцінка економічної доцільності капітальних ремонтів [32, 11, 23].

Щоб оцінити ефективність використання ОЗ потрібно проводити аналіз структури ОЗ у СФГ «Хуторське» (табл.3.1).

Таблиця 3.1

Аналіз структури ОЗ у селянському фермерському господарстві
«Хуторське»

Групи ОЗ	На кінець 2019 року, тис.грн.	Питома вага %	На кінець 2023 року, тис.грн.	Питома вага, %
	Порівняння показників основних засобів за первісною вартістю			
Машини та обладнання	18853,2	40	31382,1	43
Транспортні засоби	24981,5	53	34298,2	47
Інструменти, інвентар, прилади	3299,3	7	7297,7	10
Всього	47134,0	100	72977,0	100

Структура ОЗ господарства за досліджувани період змінилася, а саме:

1. Якщо, ми розглянемо машини та обладнання, то побачимо, що зросла питома вага машин и обладнання в загальній структурі ОЗ на 3 в.п., тобто на 12,5 млн. або на 66,4%. Отже, спостерігається суттєве зростання як вартості, так і частки в загальній структурі, що свідчить про значні інвестиції в обладнання.

2. Розглядаючи транспортні засоби питома вага зменшилася на 6 в.п.,

тобто на 9,3 млн., або 37,2%. Тож, ми бачимо, що хоча вартість транспортних засобів збільшилась, їхня частка в загальній структурі зменшилася, можливо, через активніше зростання інших груп основних засобів.

3. Інструменти, інвентар, приладдя: питома вага збільшилася на 3 в.п, тобто на 4 млн., або 121%. Зростання вартості цієї групи може вказувати на стабільні, але помірні інвестиції в інструменти та інвентар.

Отже, загальна сума основних засобів збільшилася на 25,8 млн., тобто на 54,8%. За п'ятирічний період загальна сума основних засобів збільшилася майже в два рази, що свідчить про появу нових ОЗ та обладнання.

У структурі ОЗ господарства спостерігається значний прогрес в оновленні машин, обладнання та транспортних засобів.

Найбільший внесок у загальну вартість ОЗ у 2023 році мають транспортні засоби (47%), але питома вага цієї категорії зменшилася порівняно з 2019 роком. Натомість машини та обладнання набули більшої ваги (43%).

Інструменти, інвентар і приладдя залишаються найменш вагомою групою, хоча їхня частка зросла з 7% до 10%.

Далі важливо розглянути процес інвентаризації у СФГ «Хуторське», який проходить у декілька етапів:

- Підготовка до інвентаризації. Визначається склад інвентаризаційної комісії, яка проводить перевірку. Підготовка включає узгодження документів, які слід перевірити, та створення списку активів для перевірки.

- Перевірка фактичної наявності активів. Комісія здійснює перевірку ОЗ на місцях їх розташування, порівнюючи їх із даними в облікових документах.

- Оформлення результатів інвентаризації. Складений акт інвентаризації містить інформацію про всі виявлені розбіжності, недостачі, а також пропозиції щодо подальших дій, наприклад, списання чи необхідність ремонту [24, 2, 58].

У СФГ «Хуторське» проводиться аналіз основних засобів. Основний алгоритм доцільно розглянути за допомогою рисунку 3.2.

Рис. 3.2.Алгоритм аналізу ОЗ.

У селянському фермерському господарстві «Хуторське» аналіз здійснюється наступним чином:

Етап 1: Аналіз середовища функціонування підприємства.

Проводиться аналіз ринкових умов для аграрних підприємств у регіоні, де діє СФГ «Хуторське». Враховуються економічні, соціальні та екологічні аспекти. Виконується інтегральна оцінка діяльності господарства, враховуючи врожайність, продуктивність, фінансові показники. Наступний крок оцінка забезпеченості СФГ «Хуторське» основними засобами: технікою, спорудами, інвентарем, їхній стан та відповідність потребам господарства.

Етап 2: Розрахунковий.

Виконання факторного аналізу щоб визначити основні аспекти, які впливають на рівень ефективності використання техніки та обладнання в господарстві. Використання кореляційно-регресійного аналізу для визначення

взаємозв'язків між врожайністю, використанням техніки, витратами на обслуговування та іншими показниками. Потім необхідно виявити резерви для покращення ефективності використання ОЗ, такі як модернізація обладнання, оптимізація логістики та інші.

Етап 3: Прогнозування.

Формування стратегії управління основними засобами, що враховують оцінку зовнішнього середовища та внутрішні резерви. Потрібно обрати стратегію та модель управління основними засобами, що найкраще підходить для умов СФГ «Хуторське». Проведення трендового аналізу для прогнозування змін у використанні основних засобів, таких як потреба в новій техніці чи технологіях. Складення прогнозних значень показників ефективності використання ОЗ та розробіть план заходів для досягнення цих прогнозів.

Такий підхід допомагає СФГ «Хуторське» оптимізувати використання своїх основних засобів, підвищити продуктивність і надати стійкий та постійний розвиток у майбутньому.

Інформація, яку отримали під час контролю за наявністю та рухом ОЗ, використовують для впровадження управлінських рішень. Це можуть бути рішення про:

- інвестиції у модернізацію або оновлення техніки;
- оптимізацію витрат на ремонт та обслуговування ОЗ;
- розробку планів оновлення парку основних засобів враховуючи рівень зношеності техніки.

Контроль за наявністю та рухом ОЗ у СФГ «Хуторське» є критично важливим для ефективного використання активів та фінансових ресурсів підприємства. Регулярний облік, документування та інвентаризація основних засобів дозволяють вчасно надавати ремонт чи модернізацію залежно від стану обладнання, підтримувати належний рівень технічного забезпечення та приймати стратегічно обґрунтовані рішення, що сприятимуть зростанню продуктивності та рентабельності аграрного виробництва [9, 30].

3.2 Удосконалення внутрішнього контролю наявності та руху основних засобів на підприємстві

Внутрішній контроль за наявністю та рухом ОЗ у СФГ «Хуторське» є запорукою збереження активів, підвищення продуктивності, забезпечення своєчасного оновлення матеріальної бази підприємства. Покращення контролю надасть змогу господарству краще керувати ресурсами, мінімізувати витрати на ремонт і забезпечити стабільну роботу в аграрних сезонах. Розглянемо основні напрями, методи та практичні заходи для вдосконалення контролю за ОЗ [24, 23].

Першим покращенням можна відзначити впровадження чітких внутрішніх регламентів та політик. До таких регламентів належать:

- Положення про облік ОЗ, що чітко визначає процедури їхньої оцінки, приймання на баланс, амортизації, модернізації та списання.
- Інструкція з проведення інвентаризації з чітко визначеними етапами перевірки, складом інвентаризаційної комісії та вимогами до оформлення результатів.
- Регламент тех.обслуговування з періодичністю оглядів, графіком капітальних та поточних ремонтів.

Ці регламенти сприятимуть прозорості й підзвітності процесів, а також підвищать рівень відповідальності співробітників за збереження техніки.

Для покращення та контролю обліку ОЗ потрібно покращувати та розвивати автоматизацію ведення обліку за допомогою використовуваної програми BAS АГРО. Необхідно постійно впроваджувати навчання, проходження курсів та підвищення кваліфікації щодо автоматизації обліку.

Автоматизована система також дозволить налаштувати сповіщення про заплановані інвентаризації чи ремонти, що знизить ризик пропуску важливих процедур контролю [12, 25].

Інвентаризація є основним елементом контролю, оскільки дозволяє зіставити фактичну наявність ОЗ із обліковими даними. Для підвищення ефективності інвентаризаційного процесу в СФГ «Хуторське» можна впровадити такі покращення (рис. 3.3):

Рис. 3.3. Покращення для підвищення ефективності інвентаризаційного процесу в СФГ «Хуторське»

Систематичний технічний огляд також може допомогти вчасно виявляти несправності, які можуть призвести до серйозних поломок чи простоїв у роботі. Удосконалення цього процесу може включати (рис.3.4):

Рис. 3.4. Удосконалення систематичного технічного огляду

Також, для оцінки результативності внутрішнього контролю можна застосовувати певні ключові показники ефективності (KPI) використання ОЗ. Наприклад:

1. Коефіцієнт завантаження техніки – співвідношення фактичного часу роботи до доступного робочого часу, що показує рівень використання техніки.

2. Показник простоїв через поломки – кількість днів чи годин простою, викликаного несправностями, що вказує на необхідність ремонту чи модернізації.

3. Середній строк служби – середній час експлуатації обладнання, який дозволяє планувати потребу в оновленні матеріальної бази.

Ці показники допоможуть оцінити ефективність контролю та визначити ділянки, що потребують вдосконалення [47, 60, 59].

Для покращення стану основних засобів не обхідно впровадити посилення відповідальності працівників за збереження основних засобів. Важливо чітко визначити відповідальність кожного працівника, який працює з ОЗ, за їхнє збереження та технічний стан.

Отримані в результаті вдосконаленого контролю дані дозволять керівництву СФГ «Хуторське» приймати стратегічні рішення щодо:

1. Модернізації та покращення стану ОЗ – на основі аналізу зносу та витрат на ремонт, керівництво зможе обґрунтовано планувати інвестиції в нову техніку.

2. Оптимізації витрат на технічне обслуговування – регулярний контроль дозволяє зменшити кількість поломок, знижуючи таким чином операційні витрати на ремонти.

3. Планування обсягу виробництва – контроль за ефективністю використання ОЗ сприяє більш точному плануванню виробничих процесів.

Удосконалення внутрішнього контролю ОЗ у СФГ «Хуторське» сприятиме підвищенню економічної ефективності, оптимізації використання матеріальних ресурсів та зниженню ризику втрат через простоя чи поломки. Комплексний та постійний підхід до контролю дозволить аграрному підприємству раціонально розподіляти фінансові та технічні ресурси, підтримувати належний рівень технічного забезпечення і забезпечити стабільну та прибуткову діяльність у сільському господарстві [24, 12, 17].

3.3 Використання аудиторських процедур в системі контролю за станом основних засобів на підприємстві

Аудиторські процедури є важливим інструментом забезпечення точності та достовірності облікових даних про основні засоби, а також підвищення ефективності внутрішнього контролю за ними на підприємстві. У СФГ «Хуторське» впровадження та регулярне проведення аудиторських процедур допоможе виявляти недоліки в управлінні активами, своєчасно виявляти втрати, зноси або інші ризики, що впливають на збереження основних засобів. Далі розглянемо основні аудиторські процедури, які доцільно використовувати для контролю за станом ОЗ у СФГ «Хуторське».

Важливо залучати незалежного аудитора для перевірки раз на три роки. Така перевірка допоможе господарству визначати свої помилки для оперативного їх виправлення. Спочатку необхідно обрати підходящого для підприємства аудитора, укласти з ним договір та підготувати всі документи для проведення перевірки. Аудитор проводить фактичну перевірку документації, облікових записів та інших аспектів, що входять до обсягу аудиту. Під час аудиту аудитор може запитувати додаткову інформацію, уточнення або проводити інтерв'ю з працівниками. Забезпечте, щоб вся інформація надавалася вчасно та правильно. Після завершення перевірки аудитор підготує аудиторський звіт, у якому будуть висновки щодо правильності обліку, відповідності фінансової звітності вимогам стандартів та законодавства, а також рекомендації щодо покращення облікових процесів. Важливо також сформулювати мету аудиторських процедур для СФГ «Хуторське» (рис.3.5).

Рис. 3.5. Мета аудиторських процедур СФГ «Хуторське»

Також, ми визначали основні аудиторські процедури, що використовуються для перевірки основних засобів [12, 61].

Для досягнення цих цілей використовуються такі аудиторські процедури: інвентаризація, перевірка документів, аналіз амортизаційної політики, оцінка витрат на ремонт та модернізацію, вибіркова перевірка, фізичний огляд основних засобів.

При інвентаризації аудитор бере участь у проведенні або перевірці інвентаризації основних засобів, щоб підтвердити наявність та стан активів. Порівнюються фактичні показники з даними обліку, а також перевіряються акти інвентаризації на предмет правильності оформлення та виявлення розбіжностей.

Аудитор має ретельно перевірити всю документацію, пов'язану з основними засобами: акти приймання-передачі, інвентарні картки, журнали реєстрації технічного обслуговування, акти на списання та ремонти. Це дозволяє впевнитися у достовірності даних про дату введення в експлуатацію, початкову вартість, нарахування амортизації, проведені ремонти чи модернізації.

Оцінка витрат на ремонт та модернізацію має перевірятись аудитором зі сторони обґрунтованості витрат на капітальний та поточний ремонти, зіставляти їх із обліковими документами і даними технічного обслуговування. Це дозволяє визначити, наскільки доцільні інвестиції в підтримання засобів у робочому стані, та виявити можливі випадки завищення витрат.

В рамках вибіркової перевірки аудитори можуть обирати певні одиниці основних засобів для більш детального огляду, що дозволяє знизити витрати на аудит і водночас виявити характерні недоліки чи помилки в обліку та контролі.

Важливим є фізичний огляд основних засобів при якому аудитори можуть проводити візуальну оцінку стану основних засобів для визначення їхньої реальної зношеності та потреби в ремонті або модернізації. Огляд дозволяє виявити потенційні ризики для ефективної експлуатації або необхідність списання техніки, що вже не є придатною до використання [17].

Для СФГ «Хуторське» рекомендуємо залучати аудитора до перевірки стану і руху ОЗ підприємства один раз на три роки.

При цьому доцільно розглянути, які є переваги використання аудиторських процедур для контролю за основними засобами. Основним є підвищення точності обліку основних засобів через регулярний контроль відповідності облікових даних та фактичного стану активів. Ще однією важливою перевагою є зниження ризиків фінансових втрат через виявлення недоліків у системі управління основними засобами, таких як неправомірне списання чи завищені витрати на ремонт. Наступне, це покращення управлінських рішень за рахунок отримання точних даних про стан та залишкову вартість ОЗ, що сприяє обґрунтованому плануванню оновлення матеріально-технічної бази. І на останок, це підвищення прозорості облікових процесів і впевненості керівництва у коректності даних про основні засоби, що важливо для звітності перед власниками чи інвесторами.

Результати аудиторської перевірки дозволять СФГ «Хуторське» впроваджувати заходи для покращення системи контролю (рис.3.6):

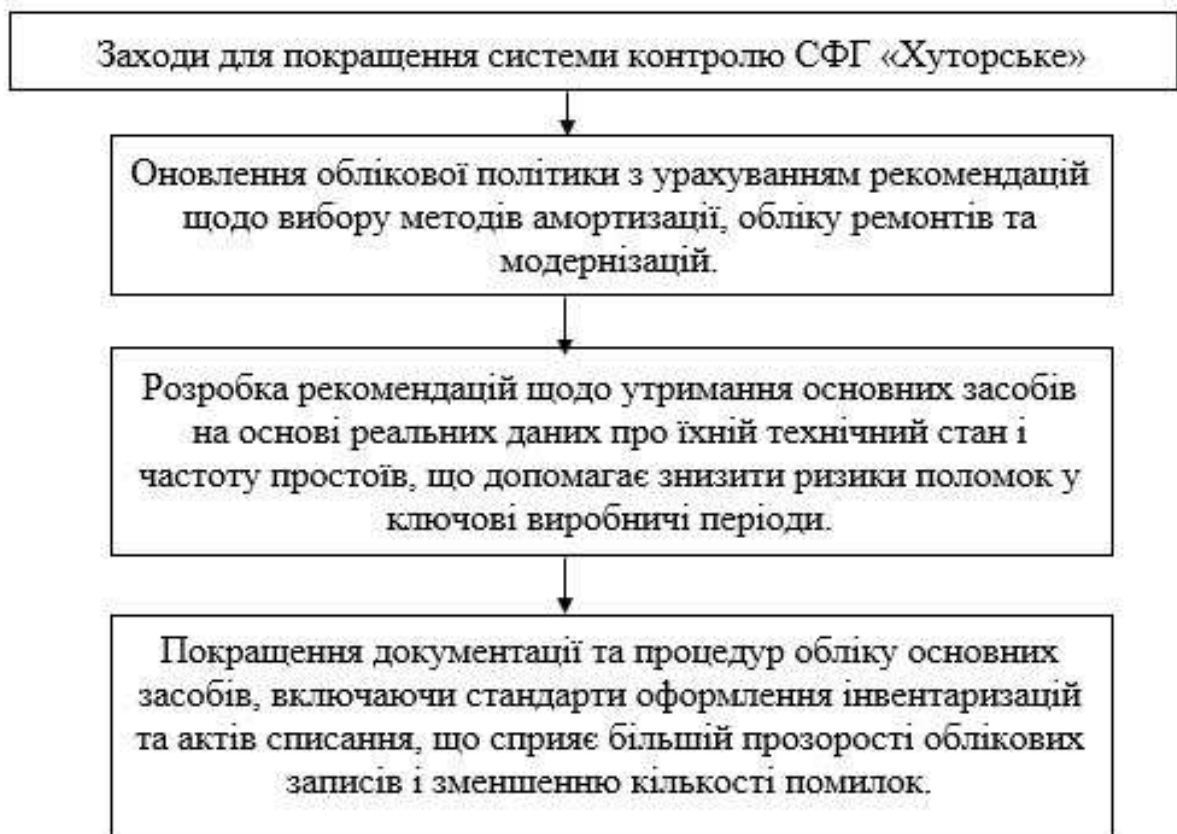

Рис. 3.6. Заходи для покращення системи контролю СФГ «Хуторське»

Впровадження аудиторських процедур у систему контролю за основними засобами СФГ «Хуторське» допоможе покращити рівень ефективності управління активами, забезпечить точність облікових даних та запобіжить фінансовим втратам. Результати аудиторських перевірок дозволять вдосконалити облікову політику, оптимізувати витрати на обслуговування основних засобів та приймати більш обґрунтовані рішення щодо їхнього оновлення або модернізації.

Висновки до третього розділу

Ефективний контроль за основними засобами в СФГ «Хуторське» є важливою складовою управління активами, що забезпечує підтримку високої продуктивності та зниження ризиків втрат. Завдяки систематичному обліку, документальному супроводу, інвентаризації та технічному контролю, господарство може ефективно відстежувати рух та стан активів. П'ять основних принципів контролю — систематичність, документальна фіксація, прозорість, відповідальність і своєчасність — допомагають уникати випадків крадіжок, псування, неправомірного використання та забезпечують оптимізацію витрат. Додатково, регулярний аналіз витрат на обслуговування дозволяє приймати виважені рішення щодо необхідності ремонту або заміни техніки. Впровадження диференційованих термінів амортизації для різних груп ОЗ є критично важливим для забезпечення точності та ефективності інвентаризації у СФГ «Хуторське». Зокрема, техніку, яка використовується безпосередньо в агросезон, слід перевіряти за декілька місяців до початку сезону, іншу техніку – перед використанням, а офісні основні засоби, такі як комп'ютери, принтери та інше обладнання, доцільно інвентаризувати взимку. Такий підхід дозволить більш чітко оцінювати наявність та стан основних

засобів.

Особливу увагу слід приділити інвентаризації будівель, в яких зберігаються основні засоби, оскільки погодні умови, такі як підвищена вологість, можуть спричинити їх зношування. Під час останньої інвентаризації деякі аспекти не були повністю оцінені через обмеження часу, тому впровадження зазначених змін є доцільним.

Також, впровадження сучасних технологій, таких як облік засобів за допомогою QR-кодів чи RFID-чипів, підвищує ефективність інвентаризації та полегшує моніторинг використання активів. Планування оновлення ОЗ дає змогу уникати простоїв у виробництві, а також знижує витрати на позаплановий ремонт, що покращує загальну рентабельність господарства.

Таким чином, контроль за наявністю, рухом і станом основних засобів не тільки допоможе підвищити ефективність використання ресурсів у СФГ «Хуторське», але й створює надійну основу для розвитку підприємства у майбутньому, забезпечуючи його стабільність і конкурентоспроможність.

Удосконалення внутрішнього контролю за основними засобами в СФГ «Хуторське» допоможе доцільніше використовувати активи господарства, мінімізуючи витрати на ремонт і простої техніки. Завдяки впровадженню чітких регламентів, автоматизації обліку, регулярним інвентаризаціям і посиленню відповідальності працівників за збереження активів, господарство зможе покращити продуктивність та оптимізувати витрати. Це забезпечить стабільність аграрного виробництва і сприятиме довгостроковій конкурентоспроможності підприємства

Впровадження аудиторських процедур для контролю ОЗ у СФГ «Хуторське» підвищить ефективність управління активами, сприятиме зниженню ризиків фінансових втрат і забезпечить точність облікових даних. Пропонуємо залучати незалежного аудитора для проведення перевірки раз на три роки, це допоможе покращити та оптимізувати ефективне виявлення помилок та їх виправлення. Залучення аудитора для перевірки правильності обліку у СФГ «Хуторське» допоможе підприємству забезпечити достовірність

фінансової звітності, підвищити ефективність облікових процесів та зміцнити довіру з боку партнерів та інвесторів. Регулярні аудиторські перевірки допоможуть виявити недоліки в управлінні, знизити витрати на технічне обслуговування та модернізацію, а також оптимізувати облікову політику.

ВИСНОВКИ

Результати дослідження організації обліку та контролю операцій з ОЗ та їх удосконалення дозволили зробити наступні висновки:

1. Облік і контроль ОЗ це важлива складова фінансової діяльності підприємств, так, як вони складають велику частину активів і впливають на виробничу та адміністративну ефективність. Правильний облік забезпечує точність фінансової звітності, коректність податкових зобов'язань та підтримку управлінських рішень. Регулювання здійснюється як бухгалтерським, так і податковим законодавством, що вимагає гармонізації цих аспектів. Важливими є класифікація, документування операцій, контроль руху ОЗ, а також вибір методу амортизації та переоцінка. Це сприяє зниженню ризиків, прозорості звітності та ефективному управлінню активами підприємства.

2. «Хуторське» демонструє чіткий розподіл обов'язків серед працівників. Ключовою фігурою є головний бухгалтер, який відповідає за координацію всіх облікових процесів і відповідність звітності законодавчим нормам. Інші посади спеціалізуються на конкретних аспектах обліку, таких як касові операції, податки, облік ОЗ і банківські операції. Така структура сприяє ефективному управлінню фінансами, оптимізує документообіг і покращує контроль за фінансовою діяльністю підприємства.

3. Оцінка, яку було проведено демонструє аналіз фінансових показників підприємства за 2019–2023 роки. За п'ятирічний період спостерігається зростання чистого доходу від реалізації, що супроводжується збільшенням операційних витрат і середньорічної вартості капіталу, необоротних та оборотних активів. Покращення показників оборотності активів говорить про збільшення ефективності використання ресурсів. Загальний коефіцієнт оборотності капіталу та обігових активів зростає, відображаючи прискорення обороту капіталу та оборотних фондів. Крім того, зростає тривалість обороту кредиторської та дебіторської заборгованості, що

може свідчити про збільшення термінів розрахунків із контрагентами. Стабільно покращується оборотність власного капіталу, що вказує на його більш ефективне використання для отримання доходів. Загалом динаміка показників свідчить про прогресивний розвиток підприємства. Також була складена матриця визначення рейтингів фінансових показників для сільськогосподарських господарюючих суб'єктів та комплексна оцінка фінансового стану СФГ «Хуторське», що говорить про те, що підприємство фінансово просіло та має рівень Б.

4. Аудиторські процедури є важливим інструментом забезпечення точності та достовірності облікових даних про основні засоби, а також підвищення ефективності внутрішнього контролю за ними на підприємстві. У СФГ «Хуторське» впровадження та регулярне проведення аудиторських процедур допоможе виявляти недоліки в управлінні активами, своєчасно виявляти втрати, зноси або інші ризики, що впливають на збереження ОЗ. Важливо залучати незалежного аудитора для перевірки раз на три роки. Така перевірка допоможе господарству визначати свої помилки для оперативного їх виправлення. Аудитор проводить фактичну перевірку документації, облікових записів та інших аспектів, що входять до обсягу аудиту. Після завершення перевірки аудитор підготує аудиторський звіт, у якому будуть висновки щодо правильності обліку, відповідності фінансової звітності вимогам стандартів та законодавства, а також рекомендації щодо покращення облікових процесів.

5. Першим методом контролю можна вважати інвентаризацію. Проводиться регулярно для зіставлення фактичних даних із даними обліку, виявлення зношених або неефективних активів. Інвентаризація є важливим елементом контролю за збереженням ОЗ. Також, важливо запровадити різні терміни амортизації для різних груп ОЗ. Наприклад, техніку, що використовується безпосередньо в агросезон необхідно перевіряти за декілька місяців до сезону, іншу техніку пізніше перед використанням, а офісні основні засоби такі, як комп'ютера, принтери та інше доцільно перевіряти

взимку. Такі розділення інвентаризації дозволить більш чітко перевіряти наявність та стан ОЗ. Ще одним важливим аспектом є інвентаризації будівель в яких зберігаються основні засоби. Так, як зазвичай через погодні умови будівлі мають тенденцію зношуватися через вологість та час. Під час останньої інвентаризації не було оцінено всі аспекти через нестачу часу, тому доцільно впровадити запропоновані зміни. У СФГ «Хуторське» варто впровадити регламент обліку та документування зносу техніки, що використовувалась більше трьох років, для забезпечення актуальної інформації про стан активів.

На підставі зроблених висновків було запропоновано:

1. впровадження диференційованих термінів амортизації за різними групами ОЗ;
2. використання сучасних технологій, таких як маркування засобів за допомогою QR-кодів чи RFID-чипів;
3. удосконалення внутрішнього контролю за основними засобами в СФГ «Хуторське» дасть змогу краще використовувати ресурси підприємства, мінімізуючи витрати на ремонт і простої техніки. Завдяки впровадженню чітких регламентів, автоматизації обліку, регулярним інвентаризаціям і посиленню відповідальності працівників за збереження активів, господарство зможе покращити продуктивність та оптимізувати витрати;
4. впровадження аудиторських процедур для контролю ОЗ у СФГ «Хуторське» підвищить ефективність управління активами, сприятиме зниженню ризиків фінансових втрат і забезпечить точність облікових даних.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аграрне право України / за ред. В. М. Єрмоленка. – Київ: Атіка, 2021. – С. 20-45.
2. Атамас П. Й., Бондар М. І. Облік основних засобів у сільському господарстві: Методичний посібник. — Дніпро: ДДАУ, 2018. — С. 90–110, 210–220.
3. Бойко Р. А., Рибак М. М. Ефективне управління основними засобами: підхід для аграрних підприємств. – Одеса: Агропромвидав, 2020. – С. 53-88.
4. Бойчук І. І., Кузьмінська О. О. Автоматизація бухгалтерського обліку на сільськогосподарських підприємствах. – Вінниця: Нова Книга, 2021. – С. 40-62.
5. Бухгалтерський облік за національними стандартами: підручник / за ред. І. С. Соколовської. – Київ: КНЕУ, 2020. – С. 44-78.
6. Бухгалтерський облік у сільському господарстві / під ред. С. Ф. Голова. – Київ: ННЦ ІАЕ, 2022. – С. 110-135.
7. Бутинець Ф. Ф., Жиглей І. В. Бухгалтерський облік в Україні: навчальний посібник. – Житомир: ПП «Рута», 2020. – С. 102-150.
8. Бутинець Ф. Ф., Малюга Н. М. Бухгалтерський облік: навчальний посібник. – Житомир: ПП «Рута», 2019. – С. 18-47.
9. Географія аграрного виробництва України / І. П. Козловський, Н. В. Ляшенко. – Київ: Либідь, 2019. – С. 56-89.
10. Грабова Н. М., Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський облік в Україні: Підручник / За ред. Ф. Ф. Бутинця. — Житомир: ЖДТУ, 2009. — 768 с. — С. 432–450.
11. Гриньова В. М., Ястремська О. М. Економічний аналіз: Підручник. — К.: Центр учбової літератури, 2014. — 520 с. — С. 298–310, 340–355.
12. Губачова О. М. Автоматизація бухгалтерського обліку в

сільському господарстві. – Дніпро: Академія, 2018. – С. 89-113.

13. Екологічне управління у фермерських господарствах / П. О. Ковальчук. – Чернівці: Книги - XXI, 2020. – С. 45-72.

14. Економіка аграрного підприємства / за ред. І. М. Шарової. – Львів: ТОВ "Аграрна наука", 2020. – С. 78-99.

15. Забродський В. А. Організація і методика аудиту: Навчальний посібник. — К.: Центр навчальної літератури, 2011. — 448 с. — С. 179–192, 230–245.

16. Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні": Закон України від 16 липня 1999 року № 996-XIV. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14.

17. Закон України "Про оренду державного та комунального майна": Закон України від 10 квітня 1992 року № 2269-XII. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/2269-12.

18. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 року № 291. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99.

19. Інвентаризація активів та зобов'язань підприємства / за ред. В. П. Завгороднього. – Київ: Фінанси і статистика, 2021. – С. 30-62.

20. Івахненко В. М. Аналіз фінансової звітності підприємства. – Київ: КНЕУ, 2018. – С. 88-123.

21. Івахненко В. М. Контроль і ревізія в обліковій системі підприємства: Підручник. — Харків: ВД «ІНЖЕК», 2017. — 368 с. — С. 164–178, 220–235.

22. Кондраков Н. П. Бухгалтерський облік: контроль та аналіз в умовах ринкової економіки. — М.: ИНФРА-М, 2010. — 432 с. — С. 190–204, 250–265.

23. Кравець А. І., Грабовська І. О. Податковий облік у сільському господарстві. – Львів: ТОВ "Економіка", 2020. – С. 90-115.
24. Кравченко Л. І., Рудницька О. М. Методика аналізу фінансових результатів підприємства. – Київ: КНЕУ, 2020. – С. 45-68.
25. Кузьмінська О. О., Бойчук І. І. Сучасні технології бухгалтерського обліку. – Київ: Нова Книга, 2021. – С. 90-120.
26. Легков Б. І. Організація фінансового обліку на сільськогосподарських підприємствах. – Харків: Фоліо, 2019. – С. 56-89.
27. Малюга Н. М., Бутинець Ф. Ф. Облік фінансових результатів у сільському господарстві. – Житомир: ЖДТУ, 2018. – С. 112-135.
28. Малюга Н. М., Грабова Н. М. Управління бухгалтерським обліком: підручник. – Київ: Академія, 2020. – С. 33-72.
29. Маркетинг у сільському господарстві / за ред. О. М. Савченко. – Київ: Либідь, 2021. – С. 45-85.
30. Методичні рекомендації щодо обліку основних засобів: Наказ Міністерства фінансів України від 27 квітня 2000 року № 92. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0289-00.
31. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства: Лист Міністерства фінансів України від 19 березня 2020 року № 31-08410-06-5/9498. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0635201-13#Text>.
32. Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ): Текст офіційного перекладу. – Київ: Центр навчальної літератури, 2020. – С. 45-88.
33. Облік і аудит у сільському господарстві / за ред. М. І. Савлука. – Київ: Либідь, 2019. – С. 120-140.
34. Облік основних засобів: нормативна база і практичне застосування / за ред. В. Л. Дідика. – Київ: КНЕУ, 2020. – С. 67-89.
35. Облік у сільськогосподарських підприємствах / під ред. А. П. Завадського. – Київ: Наукова думка, 2021. – С. 90-115.

36. Організація бухгалтерського обліку / за ред. Н. М. Малюги. – Житомир: ЖДТУ, 2018. – С. 50-72.
37. Організація фінансового обліку в сільському господарстві / під ред. Б. І. Легкова. – Харків: Фоліо, 2019. – С. 100-122.
38. План рахунків бухгалтерського обліку: Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 року № 291. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99.
39. Податковий облік та звітність у сільському господарстві / під ред. А. І. Кравця. – Київ: Агропромвидав, 2021. – С. 130-150.
40. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби": Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 27 квітня 2000 року № 92. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00.
41. Практичний посібник з обліку в сільському господарстві / за ред. С. Ф. Голова. – Київ: Либідь, 2020. – С. 45-80.
42. Рибак М. М., Кравченко Л. І. Фінансовий аналіз у сільському господарстві. – Одеса: Агропромвидав, 2021. – С. 72-95.
43. Розрахунки в обліковій системі сільськогосподарських підприємств / за ред. О. М. Рудницької. – Київ: КНЕУ, 2021. – С. 90-125.
44. Савченко О. М. Маркетинг сільськогосподарської продукції: Навчальний посібник. – Київ: Либідь, 2021. – С. 70-105.
45. Семенова Г. В. Облік операцій із орендою землі. – Чернівці: Книги-XXI, 2020. – С. 30-45.
46. Семенова Г. В., Івахненко В. М. Облік витрат у сільському господарстві. – Київ: Академія, 2020. – С. 100-130.
47. Сільське господарство України: економічний аналіз / за ред. І. П. Козловського. – Київ: Агронаука, 2021. – С. 45-88.
48. Сучасна система обліку в сільському господарстві / за ред. І. І. Бойчука. – Вінниця: Нова Книга, 2021. – С. 85-120.

49. Сучасні підходи до автоматизації обліку / за ред. О. М. Савченко. – Київ: Либідь, 2020. – С. 30-60.
50. Сучасні проблеми бухгалтерського обліку у сільському господарстві / за ред. Н. М. Малюги. – Житомир: ЖДТУ, 2019. – С. 90-115.
51. Тарасенко Г. М., Руденко О. П. Облік і аудит основних засобів. – Харків: ВД "ІНЖЕК", 2020. – С. 40-75.
52. Теорія бухгалтерського обліку / за ред. Ф. Ф. Бутинця. – Житомир: ЖДТУ, 2018. – С. 102-135.
53. Типове положення (стандарт) бухгалтерського обліку у сільському господарстві: Наказ Міністерства фінансів України від 29 грудня 2001 року № 356. – [Електронний ресурс] – режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0120-12#Text>.
54. Управління обліковою політикою підприємства / за ред. В. М. Гриньової. – Київ: Центр учбової літератури, 2021. – С. 56-80.
55. Управління фінансами аграрних підприємств / за ред. І. М. Шарової. – Львів: Аграрна наука, 2021. – С. 88-112.
56. Фінанси і бухгалтерський облік аграрного підприємства / за ред. П. О. Ковальчука. – Чернівці: Книги-XXI, 2020. – С. 100-125.
57. Фінансовий менеджмент у сільському господарстві / за ред. В. А. Забродського. – Київ: Академія, 2020. – С. 60-90.
58. Формування облікової політики підприємства / за ред. І. І. Бойчука. – Вінниця: Нова Книга, 2021. – С. 33-60.
59. Цивільний кодекс України: Кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15.
60. Шаров І. М., Савлук М. І. Економіка сільськогосподарського підприємства. – Київ: Либідь, 2019. – С. 100-135.
61. Ястремська О. М., Гриньова В. М. Сучасні підходи до бухгалтерського обліку. – Київ: Центр учбової літератури, 2021. – С. 120-145.

